

Crnogorski glasnik

GODINA XXIII. _ BROJ 150. _ STUDENI-PROSINAC / NOVEMBAR-DECEMBAR _ 2024.

Crnogorsko veče u Splitu

Crnogorsko veče u Splitu

Nastup zbora Montenegro u Srpskoj pravoslavnoj općoj gimnaziji u Zagrebu

Izložba dizajna u Crnogorskom domu u Zagrebu

Poštovani ožalošćeni građani Cetinja,

Kao predstavnici Crnogoraca koji žive u Republici Hrvatskoj duboko smo pogodeni zločinom koji vas je potresao. Vijest o masakru, pogotovo dvoje djece, toliko nas je šokirala da smo se povodom ovog nemilog događaja odlučili u zagrebačkom Crnogorskom domu javno okupiti i poslati poruku jedinstva s vama, našim sunarodnjacima u drugoj domovini. Stat ćemo uz naše Crnogorce, kao što smo kao Crnogorci i ljudi stoljećima uvijek stajali uz svakoga tko pati, bez obzira na sve. Ovaj strašan događaj ostavio je neizbrisiv trag u našoj zajednici. Žrtve ove tragedije duboko proživljavamo i doživljavamo kao simbol svih nevinih života koji su stradali uslijed besmislenog nasilja, pogotovo nakon što smo upravo nedavno, na dan katoličkog Badnjaka, sahranili sedmogodišnje dijete koje je manijak nožem do smrti izbo u osnovnoj školi u Zagrebu. Strašna je sama pomisao na bol majke kojoj je netko ubio djecu... Cetinjske žrtve nisu samo brojke, to su naši rođaci, prijatelji, djeca čiji su životi bili prekinuti na brutalan

način, bezdušno i nepotrebno. Vjerujemo da vas nikakve riječi ne mogu sada utješiti, možemo samo reći da osjećamo duboki šok i gubitak, pogotovu članovi crnogorske manjine u Hrvatskoj koji su rođeni ili su porijeklom sa Cetinja. S vjerom u vječni život želimo vam osnažiti nadu da za nevine žrtve ovo nije kraj puta nego ulazak u svjetlost koja sajedinijuje i u kojoj ćemo se svi na kraju našeg zemaljskog puta pronaći. Svi mi, bilo da živimo u Hrvatskoj, Crnoj Gori ili bilo gdje u svijetu, imamo odgovornost da ne zaboravimo, da ne šutimo i da činimo sve što možemo kako bismo ovakve tragedije spriječili. Neka ubijeni nikada ne budu zaboravljeni.

S poštovanjem i solidarnošću,

Petar Popović, predsjednik Nacionalne zajednice Crnogoraca Hrvatske

Alija Šukurica, predsjednik Društva Crnogoraca i prijatelja Crne Gore „Montenegro“ - Zagreb

Bojan Radulović, predsjednik Vijeća crnogorske nacionalne manjine Grada Zagreba

DE JE ŠTO

ZAGREB

CEKUM u službenoj posjeti Crnogorskom domu	4
Teatar 303 do suza nasmijao Crnogorce u Zagrebu	6
Nastup zbora "Montenegro" u Srpskoj pravoslavnoj općoj gimnaziji	8
Predstava "Krst sa petokrakom" u Zagrebu	10
Predstavljanje knjige "Ognjište" u Zagrebu	12
Izložba dizajna Srđe Dragovića u Crnogorskom domu	16
Ambasada Crne Gore na Božićnom humanitarnom bazaru u Zagrebu	19
Predstava "De si za Novu?" u Zagrebu i Splitu	20
Održana četvrta sjednica Predsjedništva NZCH	22
UMAG	
"Proleće se na put sprema" roman Bojana Krivokapića	24
Slike i poezija Ljiljane Lazičić-Putnik	28
Crnogorski "Šednik" u Umagu	31

RIJEKA

Nastup zbora "Montenegri" u Umagu	34
Zbor "Montenegri" na proslavi Dana državnosti BiH	34
Izložba fotografija u Rijeci	35

SPLIT

Crnogorsko veče u Splitu	36
Njegošev dan prvi put obilježen u Splitu	38
Međunarodni dan ljudskih prava u Splitu	39

PRILOG

Bunelova erotska politika	40
Prozor kroz koji se vidi cio svijet	42
O knjizi "Za suverenu Crnu Goru" Radovana Radonjića	44
CRNOGORSKA TRPEZA	
Ukusi Crne Gore	50

Izdavači: NACIONALNA ZAJEDNICA CRNOGORACA HRVATSKE I VIJEĆE CRNOGORSKE NACIONALNE MANJINE GRADA ZAGREBA, Zagreb, Trnjanska c. 35, Tel./Fax: 01/6197 078, 01/6314 264, E-mail: vijece.crnogoraca.zagreb@gmail.com, drustvo.montenegro@gmail.com, Internet adresa: www.vijece-crnogoraca-zagreb.hr

Za izdavače: Nenad Bogdanović i Dušan Mišković * Glavni i odgovorni urednik: Maša Savičević * Redakcija: Bojan Radulović, Danilo Ivezic, Ružica Mitrović Maurović, Milica Radojičić Mikulić * Grafička priprema i tisak: Skaner studio d.o.o. * Rukopisi se ne vraćaju * Naklada /Tiraža 1000 * Glasilo je, putem Savjeta za nacionalne manjine, financirano iz državnog proračuna RH, putem Vijeća crnogorske nacionalne manjine Grada Zagreba, iz proračuna Grada Zagreba. Pozivamo Crnogorce, Crnogorce i sve prijatelje da svojim sugestijama, prijedlozima i prilozima pomognu redakciji "Glasnika" na poboljšanju i daljnjem izlaženju lista. Tekstovi nijesu lektorisani te se izvinjavamo autorima i čitaocima. Zbog poskupljenja poštanskih usluga prema inozemstvu morali smo smanjiti broj inozemnih pošiljki. Glasnik i dalje možete preuzeti u digitalnom obliku na našoj web stranici <https://www.vijece-crnogoraca-zagreb.hr/glasnik/>.

CEKUM U SLUŽBENOJ POSJETI CRNOGORSKOM DOMU

Tekst: Božidar Proročić (VOMINFO), Bojan Radulović, Fotografija: VOMINFO

Javna ustanova Centar za očuvanje i razvoj kulture manjina Crne Gore (CEKUM), Hrvatska matica iseljenika i Hrvatsko nacionalno vijeće Crne Gore predstavili su 5.11.2024. u Zagrebu antologiju "POEZIJA BOKELJSKIH HRVATA", književnika i publiciste Božidara Proročića, nakon čega su autor i predstavnici CEKUM-a posjetili Crnogorski dom.

Ispred Nacionalne zajednice Crnogoraca Hrvatske (NZCH), Vijeća crnogorske nacionalne manjine Grada Zagreba (VCNMGZ) i Društva Crnogoraca i prijatelja Crne Gore "Montenegro" Zagreb, predstavnici CEKUM-a i književnika Proročića su dočekali Bojan Radulović (predsjednik VCNMGZ i tajnik NZCH), te Alija Šukurica (predsjednik Društva "Montenegro").

Gostujuću delegaciju sačinjavali su: Gzim Hajdinaga, direktor CEKUM-a, službenica Izedina Adžović, te Mark Gorvokaj, predsjednik Savjeta CEKUM-a. U atmosferi gostoprimstva i prijateljstva, kroz srdačan razgovor, naglašena je dugogodišnja uloga CEKUM-a (Centra za očuvanje i razvoj kulture manjina Crne Gore) u okviru zajedničkih kulturnih programa realizovanih u Zagrebu, kao i uspješni modeli saradnje koji su se kroz te aktivnosti razvijali i učvršćivali. Tokom razgovora, istaknuta je važnost očuvanja kulturnog identiteta crnogorske zajednice u Hrvatskoj i doprinos koji CEKUM pruža u jačanju kulturnih i historijskih veza između Crne Gore i crnogorske nacionalne manjine u Republici Hrvatskoj. Alija Šukurica i Bojan Radulović pohvalili su dosadašnju saradnju, ističući značaj zajed-

ničkih inicijativa koje ne samo da obogaćuju kulturni život Crnogoraca u Zagrebu već doprinose i očuvanju crnogorskog identiteta i njegovoj promociji u Hrvatskoj.

S obzirom na činjenicu da se ovaj zvanični susret dogodio u tonu knjige i predavljanja bogatog izdanja antologije Božidara Proročića, domaćini su gostima iz CEKUM-a poklonili nekoliko svojih vrlo vrijednih knjiga i grafičkih mapa Dimitrija Popovića, koje je NZCH tijekom posljednjih godina tiskala unutar svojeg izdavačkog programa. Božidar Proročić je ranije toga dana u svečanoj dvorani Hrvatske matice iseljenika predstavio knjigu "Poezija bokeljskih Hrvata – antologija hrvatskog pjesništva od 16. do 21. stoljeća". To je djelo posvećeno očuvanju i afirmaciji hrvatske kulturne baštine u Crnoj Gori, a uz Proročića taj izuzetan projekat rezultat je i predanog rada koautorke i renomirane hrvatske književnice i lingvistkinje dr. sc. Željke Lovrenčić, koja je na predavljanju antologije rekla:

Narodi se najbolje povezuju putem kulture a Hrvatska i Crna Gora njeguju viševjekovne kulturne veze, koje su bile posebno snažne za vrijeme duge vladavine dinastije Petrović. U ovom našem suvremenom dobu,

kulturno bogatstvo svake zemlje ljudima je dostupnije a veze među različitim narodima su lakše ostvarive na svim poljima. Naše dvije zemlje dodatno povezuje hrvatska zajednica koja uglavnom živi na području Boke Kotorske, kao i crnogorska manjina u Hrvatskoj. Moj koautor i ja odlučili smo dati svoj doprinos kulturnoj saradnji Crne Gore i Hrvatske, te ojačati književne veze između naših zemalja. Rezultat tog truda su tri knjige – panorama suvremenog hrvatskog pjesništva "Razlog za pjesmu" iz 2020., "Odlazak u stihove" takođe iz 2020., koja je posvećena crnogorskom pjesništvu i ova antologija koja obuhvata čak pet vjekova. U ovu antologiju uvrstili smo i nove autore poput Mara Dragovića, Viktora Besalija, Pjerka Bunića Lukovića, Stjepana i Miroslava Zanočića i Vladimira Brguljana.

Željka Lovrenčić je ranije u 2024. godini takođe gostovala u Crnogorskom domu kada je zajedno s pjesnikinjom Lidijom Vukčević Vučurović predstavljala knjigu legendarnog crnogorskog publiciste Slobodana Vukovića "Susreti".

TEATAR 303 DO SUZA NASMIJAO CRNOGORCE U ZAGREBU

Tekst: Bojan Radulović; Fotografija: Foto Goran

U sklopu Dana crnogorske kulture koje tijekom cijele godine organizira Nacionalna zajednica Crnogoraca Hrvatske, u Zagrebu je 6.11.2024. gostovao komični dvojac iz Crne Gore "Teatar 303", koji je u Svečanoj dvorani Hrvatskog novinarskog društva izveo svoju urnebesnu uspješnicu "Što dalje to bolje".

Glumci Teatra 303 – Dragan Buzdovan i Sara Čižmović – svojom su izvedbom nasmijali sve prisutne, mahom pripadnike crnogorske nacionalne manjine Grada Zagreba, ali i ostale koji su se te večeri namjerili dobro zabaviti i nasmijati. Uz pokoji muzički broj i smiješne zvukove koje su iz tehnike povremeno puštali u pozadini izvedbe, Dragan i Sara su se dotakli raznih tema, sve kroz humoran pristup.

Teme su obuhvaćale djetinjstvo, odrastanje i starenje, seksualnost, religiju, politiku i filozofiju, društvene mreže i mobitele, a posebno probleme koji najviše more Crnogorce (a vjerujemo i ljude u Hrvatskoj) – mito i korupcija od lokalne do državne vlasti. Vehementno poskakujući s jedne strane pozornice do druge, odjeven u prugastu uniformu zatvorenika, Dragan Buzdovan je

odglumio čovjeka koji se ne libi krasti i potplaćivati, koji gradi četverokatnice uz obalu bez građevinske dozvole, koji kupuje fakultetske diplome te je upleten u šverc svega i koječega – pa i droge.

Iako se čini da je riječ samo o stand-up komediji, Teatar 303 propitkuje, te čak i izravno napada na modernog mainstream čovjeka koji je obolio od konzumerizma i neznanja o svijetu uokolo njega. Čovjek, kojega Teatar 303 humorom i smijehom žele probuditi, glavom je zabijen u mobitel, aplikacije i društvene mreže, i ne primjećuje da mu vlast tone u korupciju. Svojom zagrebačkom izvedbom Buzdovan je, barem na tren, podsjetio na jednoga od najvećih američkih stand-up komičara Billa Hicksa koji je svojevremeno kada su mu iz publike dobacili "Mi ne dolazimo na komediju da razmišljamo!" – odgovorio "Hm, a reci ti meni, gdje ti ideš razmišljati? Nađimo se poslije tamo!".

Boravak i izvedbu Teatra 303 u Zagrebu omogućio je sufinanciranjem Savjet za nacionalne manjine Republike Hrvatske.

NASTUP ZBORA "MONTENEGRO" U SRPSKOJ PRAVOSLAVNOJ OPĆOJ GIMNAZIJI

Tekst: Nenad Jovanović, Bojan Radulović; Fotografija: SKD Prosvjeta

Zagrebački pododbor SKD Prosvjete organizirao je 16. 11. 2024. godišnji koncert zborova, pjevačkih skupina i folklora crnogorske, srpske, makedonske i bošnjačke nacionalne manjine u prepunoj dvorani Srpske pravoslavne opće gimnazije "Kantakuzina Katarina Branković" u Zagrebu.

Na koncert je došao zamjenik predsjednika Savjeta za nacionalne manjine Milan Vukelić, predsjednik SNV-a Milorad Pupovac, predsjednik Društva Crnogoraca i prijatelja Crne Gore Alija Šukurica, predsjednik Vijeća crnogorske nacionalne manjine Grada Zagreba Bojan Radulović, te brojni drugi manjinski vijećnici i članovi i aktivisti Prosvjete.

Članovi i članice Pjevačkog zbora "Montenegro" Zagreb izveli su dvije pjesme: "Još ne sviće rujna zora" i "Pomrčina cijelo selo spava". Osim nastupa zbora Društva Crnogoraca i prijatelja Crne Gore "Montenegro"

Zagreb, nastupale su još i sekcije Prosvjete "Zbordžop" te pjevačka grupa i folklorna sekcija koja je izvela igre iz Leskovca, te Bošnjaci i Makedonsko kulturno društvo "Ohridski biseri".

Značajan doprinos dala je i harmonikašica Una Patafta izvođenjem francuske šansone na harmonici. Na kraju manifestacije je zajedno sa svima koji su nastupali sudjelovala u izvođenju pjesme "Ajde Jano".

Predsjednica pododbora Aneta Vladimirov zahvalila je Srpskoj pravoslavnoj crkvi što je osigurala prostor za manifestaciju i naglasila da je koncert prilika ne samo da svi prisutni sastavi pokažu svoje znanje i umeće, već i za upoznavanje i druženje.

U ime organizatora članice predsjedništva pododbora Nada Komljenović i Daliborka Momčilović uručile su prigodne poklone predstavnicima gostujućih društava, a Uni Patafti buket cvijeća.

PREDSTAVA "KRST SA PETOKRAKOM" U ZAGREBU

Tekst: Bojan Radulović; Fotografija: Foto Goran

Teatar Korifej je u Zagrebu 25.11.2024. u znak sjećanja na Gorana Bulajića izveo predstavu "Krst sa petokrakom". Pod vodstvom redatelja i kostimografa predstave Zorana Rakočevića, njegova glumačka družina predstavu je odigrala u zagrebačkom Histrionskom domu. Njihov dolazak u Zagreb i izvođenje predstave sufinancirao je Savjet za nacionalne manjine Republike Hrvatske.

Gostovanje predstave "Krst s petokrakom" organizirala je Nacionalna zajednica Crnogoraca Hrvatske u sklopu "Dana crnogorske kulture". Gostovanje i izvedbu sufinancirao je Savjet za nacionalne manjine Republike Hrvatske. Prostor u kojemu će se predstava izvesti dogovoren je u suradnji s Histrionskim domom i njihovim programom "Bobijevi dani smijeha". Shodno pravilima Savjeta za nacionalne manjine, sve ulaznice su bile besplatne. Pripadnici crnogorske nacionalne manjine, prijatelji Crne Gore te ostali koje je privukla najava predstave, razgrabili su ulaznice pa je dvorana bila

dupkom puna. Inače, predstava "Krst sa petokrakom", nakon uspješnog nastupa na Festivalu "Zlatna vila" u Prijedoru, te prvog gostovanja na sceni Crnogorskog narodnog pozorišta u listopadu, osim Zagreba ušla je i u selekciju za Jesenje pozorišni salon u Bijelom Polju.

Autor teksta prema kojemu je Rakočević uradio ovu predstavu je Velizar Radonjić. Smjestivši radnju unutar jedne porodice i njenog pokušaja sahrane djeda, Radonjićev dramski tekst sublimira sve boljke političkih i drugih krađa i interesa, demistificirajući vješto jad i čemer "trgovina" takve vrste u našim tranzicijskim zemljama, koje demokraciju shvaćaju na svoj "poseban" način. Radonjić je za "Krst sa petokrakom" rekao da je to *obdukcioni nalaz trulog posttranzicijskog tkiva, sa preciznom dijagnozom koja upućuje na ozbiljne boljke sistema.*

Dramski tekst Velizara Radonjića, novinara, publiciste i satiričara iz Podgorice 2019. godine je na natječaju Crnogorskog narodnog pozorišta odabran među tri

najbolja teksta i preporučen za izvođenje. Žiri je radio u sastavu Božo Koprivica, dramaturg, Željka Udovičić Pleština, dramaturškinja i pokojni Goran Bulajić, dramaturg. Tekst je objavljen u časopisu "Pozorište" br. 44, koji izdaje Nikšićko pozorište i u knjizi Sabrane drame istog izdavača 2022. gdje recenzent Dr. Radoje Femić navodi: *Drama Krst sa petokrakom Velizara Radonjića tematizuje sukob dva ideološko-politička načela, dovedena do apsurdna u imaginarnom mikroprostoru koji postaje poprište beskrupulozne političke borbe, s*

elementima bizarnih obrta kojim se dočarava autodestruktivni karakter naše kolektivne naravi.

Zoran Rakočević, redatelj predstave, kazao je:

Iako je nakon rasparčavanja jedine civilizovane i uspješne države na ovim prostorima teško rasuditi koji je društveni element više štete nanio ovom nefunkcionalnom sistemu, ipak sam stava da su društveno-političke elite te koje su nas u jurnjavi za komadom olešene društvene svojine i nekontrolisanom pomamom za njenim strvljenjem, sahranile i dovele do nivoa bestijalnog primitivluka. U ovoj zemlji se više ne vodi ni prividan kulturni dijalog, niti se makar jedna društvena tema može sprovesti bez cirkuskog seirenja, a ove redove pišem u vrijeme kada u Crnoj Gori tema statističkog popisa stanovništva prerasta u bljutavu papazjaniju partijskih interesa u kojoj se statistici, nasuprot opšte otimačine, ljudsko dostojanstvo svodi na grešku.

Scenografija: Ivanka Vana Prelević

Koreografija: Anđelija Rondović

Rasvjeta: Radovan Drašković

Ton: Radovan Drašković

Producent: Korifej teatar, Kolašin, Crna Gora

Izvođači: Đorđije Tatić, Katarina Krek, Pavle Bogojević, Danica Rajković, Lazar Đurđević, Nemanja Todorović, Luka Stanković

PREDSTAVLJANJE KNJIGE "OGNJIŠTE" U ZAGREBU

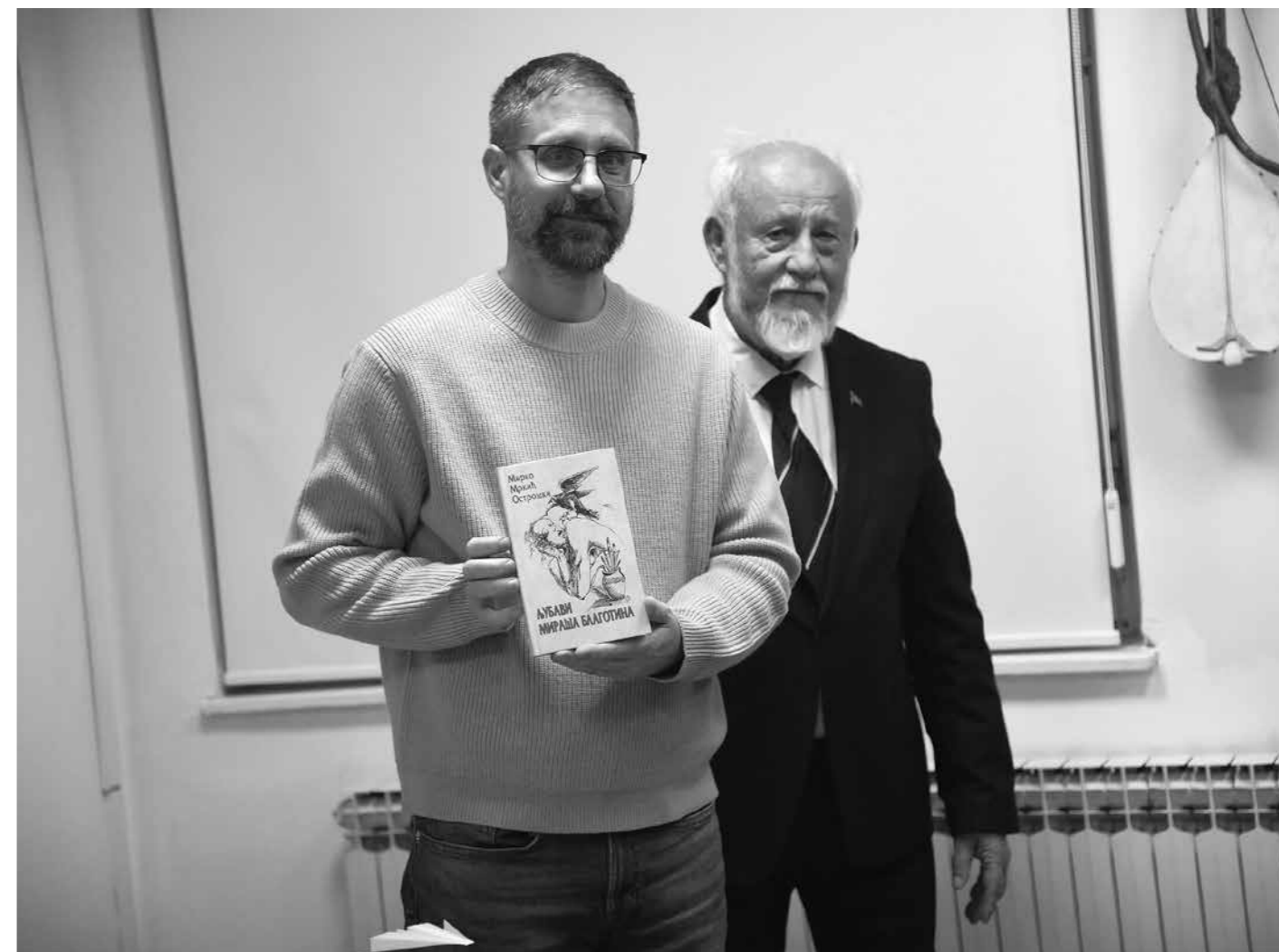
Tekst: Bojan Radulović; Fotografija: Foto Goran

U Crnogorskom domu u Zagrebu 28.11.2024. je predstavljena knjiga Dragana Mitova Đurovića "Ognjište". Dvorana je bila dupkom puna, tražilo se mjesto više ne bi li se čuo mudri glas starog barda Đurovića, prenositelja crnogorske besjede, čuvara crnogorskog govora i čuvara uspomene na ognjište kao centralno mjesto na kojemu stari i stariji, u mlade Crnogorce, utkaju pravednost, časnost i mudrost predaka.

Đurovićeva knjiga dio je dugogodišnje ambiciozne izdavačke djelatnosti Nacionalne zajednice Crnogoraca u Hrvatskoj, koja se uglavnom financira sredstvima Savjeta za nacionalne manjine republike Hrvatske. Nakon predavljanja u Crnoj Gori (u Kolašinu), knjiga je predstavljena i u Zagrebu, u sjedištu Nacionalne zajednice Crnogoraca Hrvatske. Ispred izdavača na otvaranju predavljanja knjige nazočne je

pozdravio Bojan Radulović, tajnik Nacionalne zajednice Crnogoraca Hrvatske, te o autoru rekao:

Karijera autora knjige koju danas predstavljamo, karijera Dragana Mitova Đurovića započela je 1971. godine, a obilježena je uređivanjem i vođenjem brojnih radio emisija na Radiju Crne Gore. Kroz više od 650 reportaža, knjiga, i intervjua, Đurović je pokazao svoju vještinu zapažanja i prenošenja priča, pa je postao poznat po svom prepoznatljivom stilu. Kroz svoj novinarski rad uspio je u onome u čemu bi svi koji se uposle u medijima voljeli biti dobri, ali samo iznimno rijetki mogu, a to je da Mitov Đurović nije samo izvještavao; on je oslikavao život, dušu i puls crnogorskog naroda jer je zahvaljujući svojoj prisnosti sa materijom, uspio uhvatiti esenciju svakodnevnog života, odražavajući – kako ljudi žive, pate, nadaju se, i vole, na ovom jedinstvenom komadiću zemlje. Đurović je postavio

visoke standarde za reportažni žanr, istražujući teme od lokalnog do globalnog značaja. Mitovog Đurovića opisuju kao tragača za mudrošću, tragača za onim vrijednostima na kojima je opstalo crnogorsko čeljadi i Crna Gora, kao tragača za nama – i u nama – te kao svjedoka crnogorskog narodnog govora. Priznanja i nagrade koje je primio tokom svoje karijere, uključujući prestižne novinarske nagrade na festivalima u Parizu, Ohridu, Brezovici, Beogradu, Somboru, kao i Nagradu za životno djelo RTV Crne Gore, svjedoče o njegovom izuzetnom doprinosu novinarstvu. Potrebno je istaknuti da – za Đurovića, pisanje nije samo akt izražavanja, već i akt očuvanja. Kroz zapisanu riječ, on je omogućio da se priča prenosi kroz generacije, a da se važne lekcije ne izgube u vremenu. Njegova sposobnost da riječima oživi prošlost, čini ga istinskim majstorom besjede, čije riječi ostaju kao trajni podsjetnik na snagu pisane riječi.

Osim autora, Radulović je predstavio još dvoje govornika koji su predstavljali knjigu, urednika ovog izdanja Danila Ivezića, te Veselina Raspopovića. Urednik knjige, Danilo Ivezić, rođeni Crnogorac iz Kolašina, od omladinskih/studentskih dana živi i radi u Zagrebu te je posljednjih trideset i pet godina predano volenti-

rao i radio u zagrebačkoj crnogorskoj zajednici. Dok je bio predsjednik Nacionalne zajednice Crnogoraca Hrvatske, putem programa izdavaštva NZCH je tiskala na desetine i desetine knjiga, grafičkih mapa, časopisa Crnogorski glasnik i dvogodišnjaka Ljetopis crnogorski. Trenutačno je u mirovini, no ne miruje ni dana pa se tako između brojnih ostalih stvari bavio i uređivanjem knjige "Ognjište". Na promociji Ivezić je istaknuo:

Mi smo prepoznali izuzetne vrijednosti ovog Đurovićevog rukopisa čije poruke ukazuju na vrijednosti prošlosti Crne Gore ali i promovišu vrijednosti kojih ne smije da se odrekne ni današnja Crna Gora. Ognjište je sačuvalo te zlatnike crnogorske narodne umnosti. Korice knjige ukrasili smo, uz umjetnikovu dozvolu, slikom Dimitrija Popovića, a knjigu smo uradili u formatu džepnog izdanja da ona može uvijek biti sa vama kao prijatelj, savjetnik, oslonac. Knjiga je svojevrsni rasadnik duhovnog blaga a priče u njoj su "Suvi zlatnici sa jezika narodnoga". U njoj su i oni elementi običajnog prava koji su predstavljali osnov čuvenog "Imovinskog zakona Knjaževine Crne Gore" koji je Valtazar Bogišić stvarao punih 18 godina i objavio ga 1888 godine. Draganove priče odista jesu ognjište kao duhovno svetište, toplota

doma i svijetlo vječnosti, ishodište narodne mudrosti i pogled u budućnost. One su lijek pokušajima da nam se uzme srce i duša. Sa posebnim zadovoljstvom sam uređivao ovu knjigu. Zbog običaja, tradicije jezika i čuvanja jezičkog bogatstva. Zbog ljepote priča, načina kako pričaju i onoga o čemu pričaju. Zbog umijeća vrsnog oratora ali i književnika, Dragana Mitovog Đurovića.

Nakon Ivezića o knjizi je govorio Veselin Raspopović, Inače advokat iz Danilovgrada, veliki bibliofil i prijatelj Dragana Mitova Đurovića. Veliki je poštovalac ljepote pisane riječi i, kao čuvar porodičnog ognjišta u Martinićima pored Danilovgrada, nije čudo što se oduševljen Draganovom knjigom "Ognjište" osjetio pozvanim da o njoj govori i da je promovira:

Uvažene dame i gospodo drago mi je što smo večeras zajedno i želim da podijelimo emocije koje prosto naviru iz knjige. Dragan piše sočnim crnogorskim jezikom i kao vrsni dokumentarista uspio je da prenese duh, običaje i svakodnevicu ispričanu od ljudi sa naših ognjišta, priču koja se prenosi u nezaborav. On priče svojih sagovornika oblikuje u kulturu sjećanja kako i

prilici čovjeku koji potiče iz učiteljske porodice. Priče su bogate detaljima, nostalgicne, i nadasve tople i predstavljaju dokumentarni prikaz života koji je za nama – života naših dedova i baba, očeva i majki, koji nastavlja da živi u sjećanjima. To je svijet vrijednosti, pouka i savjeta, koje smo od njih slušali – svijet u kojem nas je porodično ognjište odnjegovalo i vaspitalo, a koji svijet prenose priče iz knjige "Ognjište". Ognjište u ovoj knjizi ima posebno značenje, kao simbol porodice, doma i tradicije. Ono je prije svega mjesto okupljanja porodice i centar najvažnijih životnih trenutaka. Ognjište je ne samo mjesto gdje se okupljala porodica, već i centar gdje su se prenosila životna iskustva, moralna pravila i osjećaj za zajedništvo. Ono je izvorište mudrosti i crnogorske besjede. Knjiga "Ognjište" zapravo osvjetljava tradicionalni život Crnogoraca i Crnogorki, i vrijeme kada su se vrijednosti prenosile kroz priče i običaje i kada su porodične veze bile temelj na kojem se zasnivala cijela zajednica. Ova dragocjena knjiga sa svojim svjedočanstvima podsjeća nas na to koliko je važno pamtili i poštovati svoje korijene, a svojim svjedočanstvima, koje čitalac doživljava s dubokim

emocijama, šalje poruku o trajnosti porodičnih vrijednosti koje nas oblikuju i čine naš identitet. "Ognjište" nas poziva na očuvanje tih vrijednosti, kao temelja na koje se izgradio naš narod.

Nakon Raspopovića autor knjige je preuzeo riječ te je, isprva na opće čuđenje, a onda na opće oduševljenje, krenuo da priča priče. O sebi i o knjizi nije trošio mnogo riječi, usredotočivši se na priče o ljudima koje je sretao, njihovim sudbinama, propalim kućama i napuštenim ognjištima. Iako se čini da Đurović nije ništa rekao o sebi, on je u stvari rekao mnogo – pomno birajući priče o ljudima i napuštenim kućama svima nazočnima pokazao je na čemu se temelji njegov vrijednosni sustav. Što je to što je nevaljalo u današnjem modernom svijetu. Isto tako kroz priče o ljudima ukazao je i na što bismo trebali usredotočiti pažnju da očuvamo. Kao pravi novinarski reporter Đurović je proveo golemo istraživanje koje se proteže od početaka njegove karijere do danas:

Otvarali smo vrata kuća naših sagovornika, slušali

njih, "slušali" i gledali ognjište, bili svjedoci mudrosti i vremena koje je te mudrosti sačuvalo. Priče, riječi, običaji, mudrosti, poduke, dosjetke, suvi zlatnici sa jezika narodnoga, zaloga su i uspomena za vremena stara, kada je ognjište bilo duhovno svetište. Pored njega sam u očevom skutu proveo djetinjstvo, do prvih slova i male škole, slušao stare priče, pamtio. I evo u pozne dane ih se prisjetio i zabilježio, da ostanu ogledalo dana davnih, kazao je Đurović.

Autor je iz Crne Gore donio mnogo fotografija koje je tajnik NZCH Bojan Radulović putem projektora jednu po jednu otvarao. Tako su svi nazočni mogli da spoje ljude o kojima je Đurović pričao priče pune mudrosti, sa njihovim licima, što je davalo posebnu snagu ovom izlaganju. Đurović se zahvalio svima koji su došli u Crnogorski dom, te Danilu Iveziću, Dušanu Miškoviću i Nacionalnoj zajednici Crnogoraca Hrvatske na ponudi da uredi i tiskaju knjigu "Ognjište".

IZLOŽBA DIZAJNA SRĐE DRAGOVIĆA U CRNOGORSKOM DOMU

Tekst: Bojan Radulović; Fotografija: Foto Goran

Nacionalna zajednica Crnogoraca Hrvatske napravila je iskorak od svojih uobičajenih programa koji ponajviše uključuju izdavaštvo, i po prvi puta u Crnogorskom domu ugostila jednog crnogorskog grafičkog dizajnera, ilustratora i oblikovaoca vizualnih identiteta - Srđu Dragovića. Izložbu njegovih radova pod nazivom "Parametri stabilnosti" financijski je pomogao Savjet za nacionalne manjine Republike Hrvatske, a otvorena je 11.12.2024. godine.

Srđa Dragović rođen je 1990. godine u Kolašinu a danas živi i radi u Podgorici – iako, za njega je "raditi" u Podgorici zapravo relativna stvar jer je poznato da ilustratori i grafički dizajneri mogu raditi sa cijelim svijetom, dokle god svojim računalom negdje mogu uhvatiti internet. Studirao je na Fakultetu likovnih umjetnosti na Cetinju gdje je i diplomirao smjer

grafički dizajn, odsjek za grafičko oblikovanje knjige ali studirao je i u Americi na Državnom univerzitetu u Minesoti. Svoj dizajnerski rad započeo je već tokom studija oblikujući kazališne plakate za Kolašinsko pozorište. To je prešlo u kontinuiranu saradnju koja traje sve do današnjih dana. Uz Kolašin, radio je plakate i vizualne identitete za predstave i projekte diljem Crne Gore, i u Beogradu, a osim kazališnih kreirao je i ilustrirao plakate i za filmove mladih crnogorskih i srpskih redatelja. Suosnivač je i član ilustratorskog kolektiva "Ilustress" koji je do sada održao četiri izložbe, u Beogradu, Podgorici, na Cetinju i u Pljevlji. Objavio je tri autorska fanzina, štampana u tehnici rizografije. Sa nevladinom organizacijom "Biciklo.me" iz Podgorice - aktivno saraduje kroz oblikovanje i ilustriranje niza publikacija, vizuala, plakata, infografika i drugih promotivnih materijala vezanih za promociju biciklizma,

osvještavanje građana o pravima biciklista i sigurnosti u prometu, razvoju biciklističke infrastrukture itd. Svoj rad je predstavljao u brojnim časopisima kao što su Komikaze i Oris a izlagao je na međunarodnim festivalima i izložbama posvećenima grafičkom dizajnu odnosno ilustraciji, u Hrvatskoj – bio je to Zgraf 12 ("Društvene reprize", Lauba, Zagreb 2017), u Americi (Project Passion u Minesoti), zatim u Rusiji, Srbiji, Rumunjskoj, Austriji i Bugarskoj. Uz predstavljanje na izložbama posvećenima dizajnu i ilustraciji, izlagao je i na kolektivnim umjetničkim izložbama, a zajedno sa svojom djevojkom slikaricom Milenom Vukoslavović, izlagao je u Podgorici CKZ Ribnica, zatim "Još slika iz današnje šetnje" u Modernoj galeriji i u Beogradu. Boravio je na umjetničkoj rezidenciji "Salzamt" u Lincu tokom maja 2023 godine, na predlog Vlade i Ministarstva kulture Gornje Austrije, a po preporuci Muzeja i galerija Podgorice. Tijekom te rezidencije realizirao je svoju prvu umjetničku knjigu, štampanu u tehnici rizografije, naslovljenu "Auf der Donau fahren Schiffe". Na umjetničkoj rezidenciji "Salzamt" u Lincu boravio je i tokom septembra i oktobra 2024. godine. Za ovu prigodu Dragović je u Crnogorskom domu došao sa konceptom koji je nazvao "Parametri stabilnosti" - iz-

bor radova iz sfere digitalnog crteža, ilustracije, stripa i plakata, nastalih tokom prethodnih 8 godina.

Ovu sažetu "retrospektivu" ne posmatram kao klasičan pregled realizovanih pojedinačnih radova / projekata, već kao refleksiju o kontinuitetu rada kroz sam proces, koji je poput razgovora gdje se dizajn i ilustracija naizmjenično prepliću i dopunjuju. Izložba je istovremeno promišljanje o vizuelnoj naraciji, o jeziku karikature i stripa, o odnosu ličnog i angažovanog kroz različite

aspekte rada. Takođe, ističe se važnost kolaboracije i rada u kolektivu: od lokalnih inicijativa, do kontinuiranih projekata vezanih za grafički dizajn, edukaciju u dizajnu i ilustraciji, nezavisnu kulturnu scenu ali i saradnju sa javnim ustanovama u Crnoj Gori. Kada je riječ o samoiniciranim, autorskim ilustracijama, govorimo o radovima koji su svojim izrazom i duhom komplementarni pisanoj riječi, koji pripadaju tekstu, ili pak djeluju kao ilustracije za neki neznani, još uvijek nenapisani tekst. Naziv izložbe jednim dijelom upućuje na preispitivanje, testiranje izražajnih mogućnosti ilustracije i plakata u specifičnim okolnostima - onim koje možda ova vrsta retrospektive nameće - ali i u uslovima sve očiglednijih i ubrzanijih promjena u polju ilustracije i dizajna - kazao je na otvaranju Dragović.

Bojan Radulović, tajnik Nacionalne zajednice Crnogoraca Hrvatske, u uvodnom je govoru nazočnima predstavio Dragovićevu biografiju te pozdravio članove crnogorske manjinske zajednice i ostale koji su se odazvali pozivu na izložbu. Na otvaranje su došli i donedavni voditelji Vijeća crnogorske nacionalne manjine Grada Zagreba i Nacionalne zajednice Crnogoraca Hrvatske - Dušan Mišković i Danilo Ivezić, zatim predsjednik Društva Crnogoraca i prijatelja Crne Gore "Montenegro" Zagreb Alija Šukurica, ambasador Zoran Janković i II. sekre-

tarka Anđela Darmanović iz Veleposlanstva Crne Gore u Republici Hrvatskoj, Sven Sorić - predsjednik Hrvatskog dizajnerskog društva, poznata hrvatska artistska kantautorica i arhitektica Sara Renar i brojni drugi.

Na kraju izlaganja na otvaranju izložbe Radulović se zahvalio Srđi Dragoviću: **Dragi Srđo, hvala vam što ste, čak pomalo u jednoj stisci zbog ranije preuzetih obaveza, došli u naše prostore izlagati konceptualno gledano prvu ovakvu izložbu - te našim članicama i članovima, i svima ostalima koji su danas došli - pokazati nešto novo, svježije, mlado i pametno iz Crne Gore. Hvala vam.**

Potom je Dragović vodio posjetitelje od eksponata do eksponata, detaljno im opisivao kako je i zašto nastajao pojedini plakat, ilustracija ili ideja za vizualni identitet, te uz koje se koncepte vezao. Spomenuo je i nekoliko informacija o ljudima koju su na ovaj i li onaj način povezani uz nastanak pojedinih radova, kao i kontekst vremena u kojima su nastali. Nakon otvaranja autor, gosti i ostali još su se dugo družili u prostorima Crnogorskog doma, fotografirali eksponate, te proučavali biblioteku iz bogate izdavačke djelatnosti Nacionalne zajednice Crnogoraca Hrvatske. Autoru su uručeni prigodni darovi - knjige koje su mu zapele za oko a izdala ih je Nacionalna zajednica Crnogoraca Hrvatske.

AMBASADA CRNE GORE NA BOŽIĆNOM HUMANITARNOM BAZARU U ZAGREBU

Tekst: Bojan Radulović; Fotografija: Anđela Darmanović, Milanka Bunčić

Nakon više od petnaest godina Veleposlanstvo Crne Gore u Hrvatskoj ponovno je učestvovalo na velikom humanitarnom Božićnom bazaru ambasada akreditiranih u Republici Hrvatskoj. Osim podrške Privredne komore i Turističke organizacije Crne Gore - svoj doprinos u organizaciji pružili su i Bojan Radulović, tajnik Nacionalne zajednice Crnogoraca Hrvatske i predsjednik Vijeća crnogorske nacionalne manjine Grada Zagreba, te Alija Šukurica, predsjednik Društva Crnogoraca i prijatelja Crne Gore "Montenegro" Zagreb.

Kako bi se što bolje promovisao ugođaj nacionalnog duha tradicije Crne Gore, za ovu je prigodu Bojan Radulović odjenuo izvornu crnogorsku narodnu nošnju a Anđela Darmanović, II. sekretarka Ambasade Crne Gore u Hrvatskoj, odjenula je žensku nošnju. Objke crnogorske nošnje su za ovu prigodu ustupljene iz bogatog fundusa Nacionalne zajednice Crnogoraca Hrvatske.

Manifestacija se održavala pod pokroviteljstvom predsjednika Republike Hrvatske, Zorana Milanovića, a učestvovalo je više od 20 država. Organizirale su je žene iz Međunarodnog kluba žena Zagreb, u prostorijama Zagrebačkog velesajma - kongresna dvorana "Globus".

Sajam je održan 1.12.2024. godine a trajao je od podneva do 17 sati i privukao je iznimno velik broj posjetioaca.

Na štandu Ambasade Crne Gore prodavali su se crnogorski prehrambeni proizvodi, vina, suveniri, a posjetiocima je bio na raspolaganju i turističko-promotivni materijal. Posebno je upečatljiv bio najnoviji promotivni video-spot Turističke zajednice Crne Gore koji je prikazan na velikom platnu pred svim izlagačima i posjetiocima. Ambasade su sav zarađen novac predale Međunarodnom klubu žena Zagreb koje su cjelokupni prikupljeni prihod prosljedile Udruženju "Čarobni svijet", koje pruža pomoć ugroženoj djeci i porodicama u ruralnim dijelovima Šibensko-kninske županije.

Cjelokupni postav Ambasade Crne Gore bio je na sajmu, od Zorana Jankovića, privremenog otpravnika poslova Crne Gore u Republici Hrvatskoj, preko Darka Vukovića i Vladana Žugića, do Jelene Ražnatović i ostalih. Prisustvovali su i Adis Pepić i Dejan Vuković iz Ministarstva vanjskih poslova Crne Gore.

Štand su posjetili i neko se vrijeme na njemu zadržali i Momčilo Otašević, najpoznatiji crnogorski glumac u Hrvatskoj, te Dragan Mitov Đurović, jedan od najpoznatijih pisaca tradicionalne crnogorske besjede, koji je nekoliko dana ranije promovisao svoju novu knjigu "Ognjište", u centralnim prostorijama Nacionalne zajednice Crnogoraca Hrvatske u Zagrebu.

PREDSTAVA "ĐE SI ZA NOVU?" U ZAGREBU I SPLITU

Tekst: Bojan Radulović; Fotografija: Bojan Radulović te članovi Društva i Vijeća

U četvrtak 19. 12. 2024. Društvo Crnogoraca i prijatelja Crne Gore "Montenegro" Zagreb i Vijeće crnogorske nacionalne manjine Grada Zagreba doveli su u Zagreb dvoje mladih i perspektivnih crnogorskih glumaca koji su zagrebačkim Crnogorcima i ostalima koji vole Crnu Goru i kazalište odigrali predstavu "Đe si za Novu?".

S obzirom da je riječ o prigodnoj božićno-novogodišnjoj predstavi, program "Crnogorsko veče u Zagrebu" ove godine je pomaknut na sam kraj godine, kako bi se predstava odigrala baš uoči blagdana. Do 20:00 sati kada je predstava započela, na adresi Ilica 90, Zagreb, u predvorju Histrionskog doma nastala je gužva. Silan broj članova Društva i Vijeća, te ostali ljubitelji teatra slili su se u kazalište kako bi pogledali ovu emotivnu

komediju. Novinari s Otvorene televizije (OTV) snimali su prilog o predstavi te intervjuirali predsjednika Društva Aliju Šukuricu i dvoje mladih glumaca iz Crne Gore: Mariju Đurić i Lazara Đurđevića. Došli su i Tanja Horvatin iz Gradskog ureda za kulturu i civilno društvo Grada Zagreba, ambasador Zoran Janković – privremeni otpravnik poslova u Ambasadi Crne Gore u Hrvatskoj - te predsjednik Vijeća crnogorske nacionalne manjine Grada Zagreba Bojan Radulović.

Radnja ove komične duodrame smještena je u prodavnicu božićnih ukrasa. Zadnji je dan pred doček Nove godine i u prodavnici je ostala još samo jedna božićna jelka. Mlada djevojka Sonja bacila je oko na jelku, no tu je i Danijel, mladić koji također želi kupiti jelku. Kako će njih dvoje podijeliti jedinu preostalu jelku? Tako započinje radnja predstave "Đe si za Novu?".

Priča je to o muško-ženskim odnosima i do čega sve može dovesti slučajni susret dvoje mladih stranaca koji sve ostavljaju za zadnji čas. S obzirom da oboje žele istu jelku, u stanju su da urade što god je potrebno da bi je se domogli. Kako varnice lete od samog početka kontakta, dosjetke i razigrana lukavost kojima se oboje služe dovest će ih do niza komičnih nezgoda, ali i dirljivih trenutaka, neočekivano im otkrivajući da ih zapravo vežu zajedničke poveznice i snovi današnje generacije mladih Crnogoraca. Puna smijeha, toplih trenutaka i malo praznične čarolije "Đe si za Novu?" je priča o muško-ženskim odnosima i izuzetnim mjestima do kojih može dovesti slučajni susret. Marija Đurić i Lazar Đurđević su predstavu uprizorili prema tekstu Norma Fosterera "A Christmas Tree".

Predstava je prikazana i u organizaciji **Zajednice Crnogoraca Split**, u petak 27.12., u gradskom kazalištu lutaka.

U ovogodišnjem programu "Crnogorsko veče u Zagrebu" zajedno su učestvovali Vijeće i Društvo, pa je realizacija postignuta uz zajedničku financijsku pomoć Grada Zagreba i Savjeta za nacionalne manjine Republike Hrvatske.

ODRŽANA ČETVRTA SJEDNICA PREDSJEDNIŠTVA NZCH

Tekst i fotografija: Bojan Radulović

Članovi Predsjedništva NZCH i predstavnici i predsjednici udruga članica NZCH održali su sjednicu, u subotu 23.11.2024. u Zagrebu (Crnogorski dom). Osim tematike kojom se uobičajeno krajem godine Predsjedništvo bavi (vezano uz realizaciju programa tijekom 2024. i predstavljanje nadolazećih aktivnosti u 2025. koje će svaka od udruga pojedinačno prijaviti Savjetu u decembru) ova je sjednica bila bitna jer je nazočnima član Predsjedništva NZCH Danilo Ivezić predstavio sve najvažnije informacije o novim i izmijenjenim Kriterijima Savjeta za nacionalne manjine Republike Hrvatske. Ivezić je član Savjeta i aktivno je sudjelovao u raspravama i donošenju izmijenjenih Kriterija.

Zbog ranije preuzetih obveza predsjednik NZCH Petar Popović nije bio u mogućnosti voditi sjednicu pa ju je vodila potpredsjednica Predsjedništva NZCH Milica Radojičić – Mikulić. Na sjednici su prisutni bili Milica Radojičić-Mikulić, Milanka Marić, Alija Šukurica, Dušan Mišković, Danilo Ivezić, Čana Pilić, Savić Pavićević i Nedeljko Bezmarević, a odsutni Ružica Mitrović, Radoslav Putnik, Petar Popović. Od ostalih na sjednici su prisustvovali Bojan Radulović (tajnik NZCH) i Želimir Novaković (predsjednik NZC Rijeka). Potpredsjednica NZCH Milica Radojičić – Mikulić utvrdila je da na sjednici prisustvuje osam (8) od jedanaest (11) članova Predsjedništva i da ono može pravovaljano donositi odluke, te je predložila sljedeći dnevni red:

1. Izbor zapisničara i ovjervitelja zapisnika.

2. Dosadašnja realizacija programa udruga članica NZCH za 2024. godinu
3. Informacije i upute rada u situaciji novih i izmijenjenih Kriterija Savjeta za nacionalne manjine Republike Hrvatske.
4. Prijave programa za 2025. te programske odrednice istih.
5. Izbor članova Savjeta za izdavaštvo NZCH.
6. Ostala pitanja.

Predloženi dnevni red jednoglasno je usvojen. Članovi Predsjedništva su na prijedlog potpredsjednice Milice Radojičić-Mikulić donijeli ODLUKU da zapisničar bude tajnik NZCH Bojan Radulović a ovjervitelji Zapisnika članovi Predsjedništva Dušan Mišković i Danilo Ivezić. Po pitanju dosadašnje realizacije programa udruga članica NZCH za 2024. godinu utvrđeno je da sve udruge privode kraju svoj plan i program te da sve teče kako je i predviđeno. Predsjednici crnogorskih udruga iz Umaga, Splita, Rijeke i Zagreba, te tajnik saveza udruga NZCH Bojan Radulović, prisutne su izvijestili o dosadašnjoj realizaciji programa za 2024. godinu (kulturni amaterizam, manifestacije, informiranje, izdavaštvo i ostalo). Iznijeli su i aktivnosti koje planiraju realizirati u zadnjem dijelu godine (11. i 12. mjesec 2024.). Danilo Ivezić je po pitanju uputa rada u situaciji novih i izmijenjenih Kriterija Savjeta za nacionalne manjine Republike Hrvatske rekao: Svi prisutni dobili su od tajnika NZCH u kopiranoj formi po primjerak novih Kriterija financiranja i ugovaranja programa ostvarivanja kulturne autonomije nacionalnih manjina, objavljenih u Narodnim novinama broj 129 (stranice 17-27). Posebno pripazite na sljedeće:

- U novim Kriterijima nema više detaljnih uputa i postotaka koliko se sredstava po određenim stavkama (ne) smije trošiti. Ti će iznosi, odnosno postoci, i svi ostali detalji, biti uređeni u pojedinačnim ugovorima za svaku udruhu koja sa Savjetom potpisuje ugovor o sufinanciranju. Kriteriji postaju općeniti i načelni, naglašavajući prvenstveno načela ostvarivanja kulturne autonomije.
- Osim u slučaju krovne organizacije (odnosno saveza udruga) nijedna udruha koja je sa Savjetom potpisala ugovor o sufinanciranju ne smije svoje programe i manifestacije izvoditi van lokaliteta u kojemu je registrirana – osim u matičnoj državi (Crna Gora), ali iznimno.
- Novim Kriterijima Savjet naglašava potrebu afirmacije pisaca i umjetnika iz Hrvatske (manjinske

pripadnosti ili podrijetla).

- U pogledu izdavačke djelatnosti udruga - Savjet ne financira reprint.
- Udruga koja potpisuje ugovor sa Savjetom ne smije isti program kojim konkurrira prema Savjetu konkurirati dodatno i na razini Grada ili Županije.
- Svi umjetnici, pisci i ostali koji na poziv crnogorskih udruženja dolaze u Hrvatsku u sklopu programa koji se sufinanciraju iz državnog proračuna oslobođeni su bilo kakvih radnih dozvola, privremenih OIB brojeva i slično.
- Nema više kvartalnih izvješća, podnosi se polugodišnje i godišnje izvješće.
- Radi onih udruženja koja planiraju ostvariti neke od svojih programe na samom početku godine Savjet je uveo novinu da će prvi novac za sufinanciranje programa udrugama (putem NZCH) na račun doći već u februaru.
- Financijska izvješća prvo se podnose NZCH, pa tek onda Savjetu.
- Zaduznica se dostavlja NZCH, ne više Savjetu.

Nakon rasprave članice NZCH predstavile su svoje prijedloge programa za 2025., a po zadnjoj točki dnevnog reda održan je izbor za članove Savjeta za izdavaštvo NZCH. Članovi Predsjedništva su na prijedlog potpredsjednice Milice Radojičić-Mikulić donijeli ODLUKU da u Savjet za izdavaštvo Nacionalne zajednice Crnogoraca Hrvatske biraju Dragutina Lalovića, Lidiju Vukčević Vučurović, Danila Ivezića, Bojana Radulovića i Petra Popovića. **Danilo Ivezić je biran za predsjednika Savjeta za izdavaštvo.**

"PROLEĆE SE NA PUT SPREMA" ROMAN BOJANA KRIVOKAPIĆA

Tekst i fotografija: Ružica Mitrović Maurović

8. listopada 2024. godine, zahvaljujući dobroj suradnji Društva Crnogoraca i prijatelja Crne Gore "Bujština" Umag, Gradske knjižnice Umag i Pučkog otvorenog učilišta "Ante Babić", ljubitelji književnosti i dobre knjige imali su odista veliko zadovoljstvo da upoznaju, razgovaraju i uživaju u druženju s piscem mlade generacije Bojanom Krivokapićem.

U opuštenom, ležerno iskrenom razgovoru virtuožno moderiranom od profesora Nevena Ršumovića, ravnatelja knjižnice i doajena gradskih književnih večeri, otkrivan je lik i djelo, stvaralački rad Bojana Krivokapića.

Višestruko nagrađivani mladi književnik, voditelj radionica kreativnog pisanja, sebe naziva aktivistom u kulturi. Rođen 1985. godine, diplomirao je na Odsjeku za komparativnu književnost Filozofskog fakulteta u

Novom Sadu i do sada objavio pet knjiga. U dvosatnom susretu prohujalom u trenu, upoznali smo pisca znatno željnog, nemirnog duha, mladalački radoznalog poput dječaka koji širom otvorenih očiju viri iza dovratnika u svijet koji upija, razotkrivajući istine života i svoj identitet, prenoseći ih potom i servirajući u knjige koje nam nudi, a onda poskakujući s noge na nogu nastavlja svoj životni put ka novoj knjizi.

Krivokapićevo spisateljsko putešestvije objelodanjeno je 2013. godine, objavom knjige kratkih priča "Trči Lilit, zapinju demoni" za koju je u Kikindi dobio "Đuka Đukanov" - nagradu za autore mlade od 30 godina, a 2014. godišnju književnu nagradu Istarske županije "Edo Budiša", dodjeljenu mu za najbolju knjigu kratke proze. Priče o Lilit, pisane naizmjenično na ijekavici i ekavici, Pazinska Kuća za pisce tiskala je kao dvojezično izdanje "Trči Lilit, zapinju demoni - Corri Lilit,

i demoni inciampano", s prijevodom na talijanski jezik književnice, prevoditeljice i novinarkе Vanese Begić.

Godine 2014. Krivokapić objavljuje knjigu poezije "Žoharov let" pjesničku zbirku, koja je godinu dana ranije u Stolcu nagrađena nagradom "Mark Dizdar" kao poetski rukopis, odnosno neobjavljena knjiga poezije.

Nama, posebno interesantna, treća je Krivokapićeva knjiga, njegov prvi roman "Proleće se na put sprema" iz 2018. godine. Ovo književno djelo je pored toga što je ušlo u uži izbor za NIN-ovu nagradu, u Rovinju osvojilo i nagradu "Mirko Kovač", dodijeljenu mu za najbolji roman mladih autora objavljen na području Bosne i Hercegovine, Srbije, Hrvatske i Crne Gore.

Krivokapićev roman potkrijepljen i tekstom povijesnih dokumenata iz tog vremena, govori o doseljavanju crnogorskih doseljenika u Vojvodinu, započinje u Lovčencu - prvobitno Sekić, iz kojeg su nakon Drugog svjetskog rata Nijemci izbjegli, a potom je naseljen kolonistima iz Crne Gore koji sad čine većinsko stanovništvo i koji su ime sela promijenili u Lovćenac.

Roman je pisan na različitim lokacijama tijekom Bojanovog dvogodišnjeg putovanja po književnim rezidencijama - Pazin, Tirana, Rijeka i Visby. Crnogorske korjene u Krivokapićevom porijeklu otkrivamo listanjem uspomena iz djetinjstva dječaka odraslog u porodici koja potječe od Crnogoraca koloniziranih nakon II. svjetskog

rata u potrazi za boljim, ljepšim životom. Priča je to o osjećajima dječaka koji je volio svoje crnogorske babe od kojih su neke "šljegle" u Vojvodinu, a neke su ostale u Crnoj Gori, motale duvan, ovijale glave crnim maramama i bile u stanju satima pričati...

"Bilo je hladno te jeseni i zime, 1945/46, kada su krenuli vozom, od Zelenike, preko Mostara, i išli prema Vojvodini, pa su u Staroj Pazovi morali u drugi voz, pa je taj drugi voz stao negde kod Petrovaradina, pokvario se i nije mogao da mrdne, pa su morali peške do Novog Sada, polako u koloni, prugom, uz Dunav, pa preko mosta. Neki vele da pamte da je Dunav bio zaleđen.

Ide kolona umornih, promrzlih, gladnih, sa naramcima, decom, vuku svoje stare, vuku svoje koze. Trude se da im se naramak ne odveže, da ne poispadaju ti sitni životi, jer to sitno, to malošto su imali spakovali su, ne znajući ni kud zapravo idu, nadajući se da je izbor bio dobar, da će im život biti lakši."

Opisujući traumatičan period iseljavanja svojih predaka iz Crne Gore i njihovog doseljavanja kao "dodoša" u, od vojvođanskih "švaba" napuštena sela i kuće, Krivokapić je na suptilan i diskretno duhovit način utkao i prateće obiteljske traume, krize, raskole i lomove s nerijetko dugotrajnim posljedicama.

Šetajući romanom od sjevera do juga, kroz regije i gradove Balkana, Istru, Sarajevo, Drač i Tiranu, glavni lik

mladi Gregor ne uočava u ljudima koje susreće nikakve razlike, već sličnosti i podudarnosti mentaliteta i kultura, i dječjački iskreno zaključuje da ljudi tamo izgledaju potpuno isto kao ljudi sa kojima je on odrastao. Bez fabule u klasičnom smislu riječi, roman sastavljen od niza životnih priča, osobnih sudbina junakovih bližih i daljnjih predaka, malih, nevidljivih ljudi, ispričan viđenjem naivnog dječaka u procesu potrage za svojim vlastitim identitetom i odgovorom na vječito pitanje *tko sam JA*. Priča prolazi pred očima kao filmska traka i čita se u jednom dahu.

Roman odiše osnovnim pišćevim stavovima o životnim vrijednostima, osuđujući sve predrasude i diskriminaciju, neprihvatanje i odbacivanje drugačijeg, sve oblike eksploatacije i tlačenja na koje je pisac posebno osjetljiv.

Uvijek zaokupljen temom ljudskih odnosa i sustava vrijednosti, protiv nametnutih društvenih normi, represivnih društvenih običaja i institucija, pisac koji probija granice, svoj mladalački, nemiran i slobodarski duh koji unosi u tekstove, te je večeri opisao na šaramantan način:

"Ja ne bih znao napisati roman o nekim statičnim likovima, o životu u kome se slabo šta dešava, nema kretanja, susreta, odlazaka, dolazaka. Ja sam po prirodi dosta živahan i nemiran pa su i moji likovi takvi, jer bi te inače

gnjavili da i oni nisu takvi, pa se svi zajedno u tekstu borimo kako će to izaci... Odlasci i to podsjetilo me na neke traume iz ranog djetinjstva... dakle ja kao dijete sa sela, u školi mi smo imali samo njemački jezik, nije bilo engleskog jer nije bilo nastavnika. Dakle, imali smo nastavnicu Bosu koja nas je učila njemački, žena iz rurarnih krajeva diplomirala i došla, uvijek bolesna... disciplinirana, nema vekericu ali se diže svako jutro u šest... ja sam bio na selu, štreber, najbolji iz njemačkog, imao sve petice i išao na takmičenja, i ukaže mi se prilika da upišem školu u Beču... i ja kažem noooooormalno da ću ići u Beč iz ove selendre,... tko ne bi otišao? To je moj život. Ali, tada su još bile vize za državljane Srbije i ja dobijem odbijenicu sa svojih 14-15 godina... uz obrazloženje, pod jedan - da država Austrija nije osigurana da ću se ja vratiti kući po završetku škole, i pod dva - da postoji rizik da ću ja finansijski oštetiti državu Austriju... I, sad možete zamisliti, te ne znam... 1998...99... godine, kad je bilo... u mojoj glavi nije bilo jasno šta se tu događa. Dakle, ja sam štreber... sve petice... kako ću ja finansijski oštetiti Austriju... a to je bila jedina realna mogućnost da ja odem, a, ja da sam tad otišao pretpostavljam da se ne bih vraćao... mislim šta ćeš se kasnije vraćati... e... ali kako nisam tad otišao, ja sam ipak sa Balkana... imam tog inata... e neš ga

majci... znači kad me nisi htio kad sam ti se nudio na fino... nećeš me ni sad... ja što sam stariji meni je na prostorima bivše Jugoslavije bivalo sve bolje... ja više niti jednom u životu nisam imao želju da odlazim iz ovih kulturnih prostora... ma šta bih ja išao po nekim evropama i amerikama kad ja mogu sebi priuštiti da budem malo u tom vojvođanskom selu, malo u Novom Sadu, malo u Zagrebu, malo na Lastovu, malo u Mostaru... meni je zapravo tu dobro! Kaže meni moj brat koji je mnogo mlađi od mene da ja razmišljam kao jedna seljačina... jer kao mogao bi ti i malo sveta vidjeti... ja kažem: pa odem ja na neki vikend pa se vratim... ja uspijevam nekako kao slobodni umjetnik živjeti izolirano i ponekad asketski živim slobodu, eto tri puta sam pozivan u radni odnos tri puta sam davao otkaz ja nisam čovjek nikakvog kolektiva, timskog rada nikakvih form, dakle ja sam težak za kolektiv meni je to jasno i povlačio sam se ta tri puta i rekao sam nemojte mi nuditi više nikakve ugovore stalne radne odnose... ja vam nisam za to... pozovite me ponekad, počastite me malo i tako... meni je sasvim to dobro... ja sam živjeći ko samostalni umjetnik godinama naučio da živim za sve pare kad ih imam - za sve pare i kad ih nemam niko ne vidi da ih nemam... znači, ne padam u depresiju kad nemam.

Kad radim s ljudima na radionicama, oni se boje strašno

književnog života pošto to djeluje strašno nesigurno kažu: past ću u depresiju pa ću se ubiti... ja kažem moraš raditi na sebi da shvatiš da nije do tebe ali ako osjećaš u toj slobodi umjetnosti sreću moraš ponekad doista nešto i žrtvovati i samo se strpiti... i ja se strpim i sve je to ok, ali zato kad imam mene da vidite kad imam kako živi... i volim, volim putovanje i restorane i najbolje stvari i to potrošim u trenutku i te trenutke želim u životu... ja pišem i kad imam i kad nemam i kad sam razuzdan i kad sam smiren, dakle sve to se upisuje nekako u moj tekst u likove, u teme... dalje... "

Krajem 2019. godine u Beogradu, Krivokapić je objavio drugu zbirku poezije 29 pjesama, "*Gnezdo dečaka*", podnaslovljenu kao *pesme-igre* s uvodnim citatom iz refrena pjesme *Ostala je pjesma moja* Vide Pavlović s istoimenog albuma (1984.). Naslovna pjesma zbirke nagrađena je iste godine za najbolju *gueer* pjesmu na natječaju "Šarolika pera" u sklopu projekta Helsinškog odbora za ljudska prava.

A za sad posljednje djelo Bojana Krivokapića, roman *Vila Fazanka* 2023. nominiran je za Europsku nagradu za književnost i ušao je u finale najvažnije regionalne nagrade "Meša Selimović". O njemu i piscu će se zasigurno još razgovarati...

SLIKE I POEZIJA LJILJANE LAZIČIĆ-PUTNIK

Tekst i fotografija: Ružica Mitrović Maurović

PEJZAŽ LJUBAVI

*Znati ću kada će doći vrijeme
da uhvatim dugu u povratku.*

*Znati ću kada će pjesma
biti bez svršetka.*

*Znati ću i da boje
ne nastaju bez duše.*

*Znati ću da violine
ne vole akorde na kraju.*

*Znati ću da život su
uvijek ljubav i umjetnost*

Maglovite, novembarski kišne jesenje dane, umaškim je građanima razvedrio kufer prepun simfonije boja likovnih radova s kojim se doktorica Ljiljana Lazičić-Putnik uputila iz Pule i pristigla u naš naj sjeverozapadniji grad Istarskog poluotoka.

U organizaciji Društva Crnogoraca i prijatelja Crne Gore "Bujština" Umag uz neprikosnovenu pomoć vrijednih asistenata Fabrizzia i Endija, 16-tog dana mjeseca novembra zidove Multimedijalnog centara Pučkog otvorenog učilišta "Ante Babić", svečano je ukrasila njena 26.ta samostalna izložba pod nazivom "Mozaik boja i misli".

Slikaricu Ljiljanu Lazičić-Putnik umaška je publika već imala priliku upoznati nikad zaboravljene 2020. godine, kad im je mnogo tmurnija vremena covida, hrabro, pod zaštitom obvezne medicinske maske, razvedrila izložbom likovnih radova s motivom istarske masline "Maslina do vječnosti".

Rođena u Pančevu, svoju ljubav prema umjetnosti i slikarskim tehnikama, stekla je mladih dana potaknuta nadahnućem profesora Stojana Trumića, akademskog slikara Gimnazije "Uroš Predić" koju je pohađala. Prije od više 40 godina svoju je umjetničku dušu, obiteljski i profesionalni život preselila u Pulu gdje i sad radi, kreira i stvara.

Inspiraciju za svoj rad nalazi svugdje oko sebe, u svojoj profesiji, životnoj sredini, okolini u kojoj živi, ljudima, spomenicima, kulturnoj baštini, prirodi koja je okružuje, suncu, moru, vjetru, maslini i cvijeću.

Svoju bogatu slikarsku biografiju gradila je godinama predano, sudjelujući na preko sto zajedničkih i extempore izložbi, učestvovala na nekoliko međunarodnih slikarskih kolonija u Hrvatskoj i susjednim zemljama, kao i na više od trideset internetskih natječaja i izložbi. Dobitnica brojnih priznanja, pismenih i usmenih, nekoliko međunarodnih nagrada stručnog žirija, njene su najdraže nagrade svakako njeni radovi koji uljepšavaju zidove mnogih privatnih kolekcionara i ljubitelja

slikarstva.

Doktoricu Ljiljanu krasi topla duša i vedar duh koji su najočitije prepoznatljivi u koloritu njenih radova, razigranosti boja i oblika, poteza, bogatstvu forme i motiva, inspirarni uzorima koje slijedi, kao što su između ostalih, Picasso, Shagall, Escher, Hundertwasser, Klimt, Murtić... izazvivajući kod posjetitelja poetsko nadahnuće.

A poetsko nadahnuće ne nedostaje talentiranoj doktorici Ljiljani – drugi je to oblik njenog umjetičkog izražaja, pa redovno svoje slike poprati i stihovima poezije.

"Slikarsko pjesništvo liječnice Ljiljane Lazičić-Putnik zna upravljati tajnama. U Ljiljaninom svijetu život je povlastica u bojama, gdje čak i nesreće čudotvorno vrve od sreće. Dobrog srca, njena misao će u obojanom platnu, mitski ohrabrena, nesebično dijeliti vječnost" – napisala je profesorica Jasna Finderle o umjetnici.

ODA MASLINI

Masline uvijek
sanjaju plavo
uz more s srećom i dugom

Sanjaju priče
uz plavo sunce
i zvijezde preplanule.

Masline znaju
da živjet će vječno

i danas i jučer i sutra

Nose i pjesmu
i note plave
za vječno trajanje.

Riječima dr. Ljiljane Lazičić-Putnik, liječnice, slikarice i pjesnikinje: "Slikanje mi je strast, ljubav, nesvakidašnje življenje, a kreativnost senzacija, eksperiment, hobi i dio života. Život je umjetnost a ljubitelji umjetnosti i života mogu iz slike osjetiti dodir, pokret, glazbu i poneku riječ. Veselimo se i uživajmo kao da je ljeto u nama" na najbolji način možemo opisati Ljiljin kreativni rad kojim je ispunjena njena životna priča.

Otvarajući izložbu predsjednica Društva Ružica Mitrović Maurović riječima zahvale obratila se autorici i prisutnima, ujedno zahvalivši Savjetu za nacionalne manjine RH, Gradu Umagu, djelatnicima ustanove Festum i Pučkog otvorenog učilišta Ante Babić Umag, uz čiju je potporu ostvarena ova izložba.

Među brojnim posjetiteljima ove izložbe u kojoj su građani imali priliku uživati mjesec dana, bio je i otpravnik poslova u Ambasadi Crne Gore u Republici Hrvatskoj, ambasador Zoran Jankovića i II sekretarka gospođa Anđelu Darmanović, koji su tih dana posjetili naše Društvo u Umagu.

CRNOGORSKI "ŠEDNIK" U UMAGU

Tekst i fotografija: Ružica Mitrović Maurović

Šednik ili sijelo bio je običaj okupljanja ljudi mladih i starih prvenstveno na crnogorskom selu. Sedelo se satima uz ognjišta, zborilo o svemu i svačemu, sastajali se momci i devojke, pjevalo uz gusle, igrale se igre i crnogorsko kolo. Na šednicima su se među obiteljima dogovarali poslovi, vjeridbe i ženidbe.

Tradicionalni Crnogorski "Šednik", završna manifestacija Društva Crnogoraca i prijatelja Crne Gore "Bujština" Umag, kojom je 7.12.2024., Društvo zaključilo svoj godišnji rad i aktivnosti tekuće godine, organiziran je u malo drugačijem obliku nego uobičajeno. S namjerom da okupi što veći broj svojih članova, prijatelja suradnika i gostiju koji će zajedničkim učešćem u kulturnom programu, uz razgovor i druženje imati priliku i sami kroz pjesmu, ples, kazališnu predstavu i

dobra tradicionalna crnogorska jela uživati u Šedniku kao nekada Crnogorci u dobra stara vremena, program je kreiran u dva dijela.

Pozdravnim govorom i riječima dobrodošlice u ime organizatora, naglasivši značaj ove manifestacije s ciljem boljeg upoznavanja i zbližavanja s kulturnom baštinom crnogorskog naroda, predsjednica društva Ružica Mitrović Maurović zaželjela je svima ugodnu večer, a potom su se skupu obratili uvaženi gosti.

Tajnik Nacionalne zajednice Crnogoraca Hrvatske, Bojan Radulović, između ostalog rekao je da ova manifestacija nije samo prilika da se prisjetimo naših običaja, već i da se ponosimo bogatstvom naše kulturne baštine, koju smo naslijedili od predaka i koju danas s ponosom čuvamo i prenosimo budućim generacijama. Ponosni smo na sve koji nastupaju, jer svojom posvećenošću

pokazuju snagu crnogorskog identiteta. Kroz vas Crna Gora živi ovdje, u Hrvatskoj, u Istri - poručio je.

Gradonačelnik Grada Umaga Vili Bassaneze istaknuo je važnost ovakvih manifestacija u izgradnji i očuvanju identiteta nacionalnih zajednica, međusobnoj suradnji i promoviranju multikulturalnosti naše sredine kojoj Grad Umag pridaje veliki značaj i potporu. Istaknuvši važnost očuvanja kulturne raznolikosti u suočavanju s izazovima globalizacije rekao je: "Tradicionalna kultura čini nas bogatijima i jedinstvenima te nas uči poštovanju drugih."

Skupu se obratio i počasni gost večeri otpravnik poslova u Ambasadi Crne Gore u Republici Hrvatskoj, ambasador Zoran Janković koji je iskrenim, emotivnim govorom dotakao srca prisutnih, zahvalivši se na gostoprimstvu u ime svoje i sekretarke gospođe Anđele Darmanović.

Po završetku programa ambasador Janković s suradnicom iskoristio je svoj dolazak i sastao se u razgovoru s predstavnicima NZC Rijeka i Društva Crnogoraca Pula.

U kao i prethodnih godina, prepunoj dvorani umaške Zajednice Talijana "Fulvio Tomizza" gosti su tražili stolicu više dok se odvijao program u kome su sudjelovali zborovi crnogorskih društava članica Nacionalne zajednice Crnogoraca Hrvatske: Društva Crnogoraca i

prijatelja Crne Gore "Montenegro" Zagreb, Nacionalne zajednice Crnogoraca Rijeka i Društva Crnogoraca i prijatelja Crne Gore "Bujština" Umag.

Mješoviti pjevački zbor "Montenegri" Nacionalne zajednice Crnogoraca iz Rijeke pod vodstvom dirigentice Ljubov Kačenko izveo je popularne crnogorske narodne pjesme: "Crna Gora je moj dom", "Rodi se sunce sa planina" i "Ivanova korita", a mješoviti pjevački zbor Društva Crnogoraca i prijatelja Crne Gore "Montenegro" Zagreb nastupio je s dobro poznatim pjesmama "Zeleni se Zoro", "Crnogorac" i "Pomračina, cijelo selo spav". Nastup zbora iz Zagreba obogaćen je instrumentalnom pratnjom gitare tajnika NZCH Bojana Radulovića i harmonike Edina Džaferagića.

Nastupe zborova upotpunila je svojim recitalom Jovana Mašković, članica dramske sekcije Društva domaćina izvedbom dviju poezija: stihova njene omiljene poezije posvećenim Crnoj Gori, crnogorskoj tradiciji i kulturi, "Ima li đe" crnogorske novinarkinje i spisateljice mlađe generacije Jelene Božović iz Podgorice i vlastitim, nedavno napisanim stihovima poezije "Budi pero" koja je oduševila publiku u dvorani.

Po završetku prvog dijela programa voditeljica Slobodanka Čošković najavila je i specijalne goste večeri, članove kazališta teatra KORIFEJ iz Kolašina, koji su

izveli predstavu "Žena koja je skuvala svog muža". Popularna komedija svoju je premijeru imala 2019. godine, izvedena je u više navrata u Crnoj Gori, Hrvatskoj, Poljskoj, Češkoj, Njemačkoj, Litvaniji. govori o tretiranju žene kao potrošnog materijala i o njenoj u tradicionalnom društvu shvaćenoj ulozi servilne domaćice. Nakon 9 godina braka i romanse supruga sazna da je muž vara i ona odluči "srediti" na svoj način.

Predstava koju su odigrali glumci u sastavu: Marija Đurić, Jelena Đukić i Đorđije Tatić, u pratnji režisera Zorana Rakočevića, osvježila je ovogodišnji Šednik, nasmijala i razvedrila umašku publiku koji su se potom okupili oko stolova posluženi crnogorskim jelima iz kuhinjskih radionica članica umaškog crnogorskog Društva: Milunka Medojević, Slobodanka i Snježana Čošković, Marija Mitrović, Milijana Sijarić, Ljilja Medojević, Regina Gardoš i Milanka Marić.

Zaključujući večer i prozdravljajući prisutne, voditeljica Slobodanka Čošković zaželjela je svima ugodne praznike, uspjeha u radu i osobnom životu, dobro zdravlje i nastavak ovako uspješne suradnje, posebno se zahvalivši Zajednici talijana Umag, Gradu Umagu i Savjetu za nacionalne manjine Republike Hrvatske za potporu u organizaciji još jednoga crnogorskog Šednika.

NASTUP ZBORA "MONTENEGRI" U UMAGU

Tekst i fotografija: Želimir Novaković

Dana 07. decembra 2024. godine zbor "Montenegri" Nacionalne zajednice Crnogoraca Rijeka gostovao je u Umagu na manifestaciji **CRNOGORSKI ŠEDNIK**. Program je organiziralo Društvo Crnogoraca i prijatelja Crne Gore "Bujština" iz Umaga.

Zbor "Montenegri" učestvovao je sa tri pjesme iz svog repertoara: "Crna Gora je moj dom", "Ivanova korita" i "Sija sunce sa planina". U prostoru Zajednice Talijana osim domaćina i našeg zbora priredbu su uveličali nastup zbora "Montenegro" iz Zagreba kao i teatar "Korifej" iz Kolašina sa predstavom "Žena koja je skuvala svoga muža".

I ove godine u tradicionalnom druženju svi gosti bili su počašćeni crnogorskim narodnim jelima članica domaćina Društva Crnogoraca iz Umaga.

ZBOR "MONTENEGRI" NA PROSLAVI DANA DRŽAVNOSTI BIH

Tekst i fotografija: Želimir Novaković

Dana 24.11.2024. godine u organizaciji Vijeća Bošnjačke nacionalne manjine Grada Rijeke, obilježen je Dan državnosti Bosne i Hercegovine.

Kulturno-zabavnom programu učestvovao je i zbor "Montenegri" sa pjesmama iz svog repertoara: "Tekla voda na valove", "Crna Gora je moj dom" i "Ivanova korita".

Kao gosti programa nastupili su još i zbor Ukrajinaca, Zajednica Srba iz Rijeke te nastup riječkih Bošnjaka.

Po završetku svečanosti domaćini su se zahvalili na našem već tradicionalnom dolasku te sudjelovanju u obilježavanju Dana državnosti.

Druženje je nastavljeno uz prigodan i svečan domjenak.

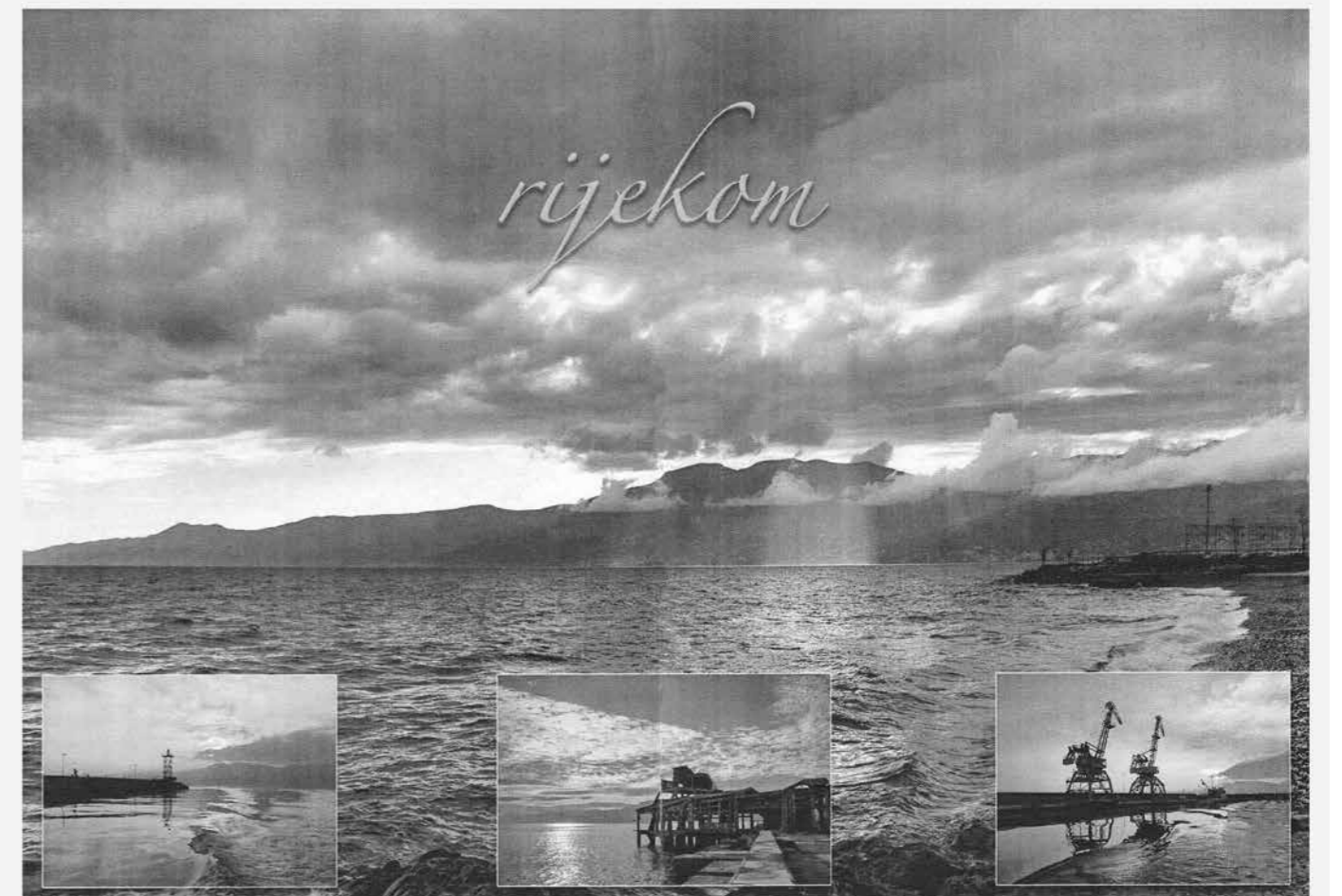
IZLOŽBA FOTOGRAFIJA U RIJECI

Tekst i fotografija: Anita Hromin

Dana 27.12.2024. godine Anita Hromin, fotograf i dugogodišnja članica Nacionalne zajednice Crnogoraca Rijeka po treći puta izložila je svoje fotografije u prostorijama društva, u kojima se uvijek osjećala dobrodošlo.

Riječ je o seriji fotografija poznatih motiva grada Rijeke. One se protežu kroz više desetljeća, te prikazuju motive specifične za različita povijesna razdoblja grada u kojem živi većinu svoga života. Na otvaranju izložbe fotografija zbor NZC Rijeka otpjevao je tri pjesme: "Najdraža Rijeko", "Neka cijeli ovaj nsvijet" i "Ivanova korita".

Druženje je nastavljeno uz prigodan i svečan domjenak.

CRNOGORSKO VEČE U SPLITU

Tekst i fotografija: Milica Radojičić-Mikulić

U organizaciji Zajednice Crnogoraca Split i Vijeća crnogorske nacionalne manjine Grada Splita, u nedjelju 3.11.2024. godine, održana je tradicionalna manifestacija "Crnogorsko veče" u restoranu Bolero u Splitu.

Prigodan program i zabava, okupili su blizu 200 ljudi- predstavnike ostalih nacionalnih manjina grada Splita, SDŽ, predstavina ambasade Crne Gore u Hrvatskoj, Splitsko- dalmatinske županije, Predstavnike i članove Društva "Montenegro" iz Zagreba, vijećnike crnogorske nacionalne manjine grada Splita i članove i prijatelje Zajednice Crnogoraca Split.

Program je vodio, radijski voditelj Joško Bonaći, a na samom početku programa, goste su pozdravili: Dr. sc. Ana Radović Kapor, predsjednica CNMGS, Milica Radojičić-Mikulić predsjednica ZCS, Damir Gabrić pročelnik Upravnog odjela za hrvatske branitelje, civilnu zaštitu i ljudska prava SDŽ, otpravnik poslova u Amasadi Crne Gore u Hrvatskoj Zoran Janković i Alija Šukurica, predsjednik Društva "Montenegro" iz Zagreba.

Organizatori su, kao i prošle godine, spojili kulturni program sa zajedničkim druženjem, uz večeru. U okviru programa, prikazan je promotivni film ZCS, "Ovo je zemlja mog srca", poklon saradnika, kompanije From Sarajevo to red Africa. Zbor ZCS "Crnogorske zore" izveo je tri pjesme. U kulturnom dijelu programa nastupio je i pjevački zbor "Montenegro" Zagreb pjesmama "Kad prošetam Crnom Gorom", "Sejdefu majka buduše", "Jedno jutro u svitanje zore", "Pomračina cijelo selo spava". Nastup su završili zajedničkom izvedbom velike crnogorske uspješnice "Niđe nebo nije plavo kao iznad Crne Gore".

Nakon nastupa zborova je pjesnik i kompozitor Momčilo Zeković Zeko predstavio je prisutnima svoj rad i knjigu, a predsjednici ZCS je uručio originalan poklon - krš sa Njeguša. Recitovao je pjesme i prikazao svoja dva autorska kratka filma "Ima jedno mjesto" i "Žena iz kamena".

Po završetku svečane večere, do duboko u noć, pjevač Rajo Simonovoć sa bendom je gostima priredio nezaboranu zabavu i sjajnu atmosferu.

NJEGOŠEV DAN PRVI PUT OBILJEŽEN U SPLITU

Tekst: Ana Radović-Kapor

Njegošev dan je po prvi put održan u Splitu u organizaciji Zajednice Crnogoraca Split, 13. studenog u Gradskoj knjižnici Marka Marulića. Ovaj posebni događaj posvećen jednom od najvažnijih crnogorskih književnika i vladika, Petra II. Petrovića Njegoša, okupio je brojne ljubitelje književnosti, povijesti i umjetnosti te istaknulo poveznice između Crne Gore i Splita.

Program je započeo uvodnom riječju Milice Radojičić Mikulić, predsjednice Zajednice Crnogoraca Split, koja je naglasila važnost obilježavanja ovog državnog praznika upravo u Splitu, gradu bogate povijesti i kulture. Naglasila je da je Njegoš vječna inspiracija ne samo Crnogorcima već svima koji se bave umjetnošću, ali i eklesiološkim i političkim temama. Radojičić Mikulić je kazala da njegovo stvaralaštvo i ideali nadahnjuju generacije svih Crnogoraca, bez obzira na to gdje se nalazili.

U prvom dijelu programa, dr. sc. Ana Radović Kapor, predsjednica Vijeća crnogorske nacionalne manjine Grada Splita, sudjelovala je u razgovoru koji je moderirao Damir Šarac, poznati novinar Slobodne Dalmacije.

Radović Kapor osvrnula se na Njegošev boravak u Splitu i njegovo poznanstvo s Francescom Franom Carrarom, prvim ravnateljem Arheološkog muzeja u Splitu. Poseban naglasak stavljen je na Njegoševu posjetu Dalmaciji te kulturne i povijesne veze koje su se tada izgradile između Splita i Crne Gore. Također, Radović Kapor je govorila i o gradnji mauzoleja na Lovčenu, simboličkog mjesta crnogorske povijesti, te je istaknula crtice koje povezuju ovaj projekt s gradom Splitom.

Drugi dio programa bio je posvećen umjetničkom aspektu Njegoševog ostavštine. Milica Radojičić Mikulić predstavila je stvaralaštvo Dimitrija Popovića, s posebnim osvrtom na njegov film Oreol Mikrokozma, koji je ovom prilikom premijerno prikazan u Splitu. Film istražuje duhovnu dimenziju Njegoševog stvaralaštva, a uz njega su u knjižnici bile izložene i grafičke mape Dimitrija Popovića, koje dodatno svjedoče o njegovom umjetničkom nadahnuću Njegošem.

Njegošev dan u Splitu bio je istovremeno prilika za edukaciju, kulturnu razmjenu i uživanje u umjetničkim ostvarenjima, potvrđujući duboke veze između Crne Gore i Dalmacije.

MEĐUNARODNI DAN LJUDSKIH PRAVA U SPLITU

Tekst: Ana Radović-Kapor

U Splitu je svečano obilježen Međunarodni dan ljudskih prava i Dan koordinacije vijeća nacionalnih manjina

Tradicionalna manifestacija XIII Kulturno stvaralaštvo nacionalnih manjina grada Splita kojom se obilježava Međunarodni dan ljudskih prava i Dan koordinacije vijeća nacionalnih manjina održana je 10. prosinca.

Program je započeo koncertom u Hrvatskom domu, gdje su izvođači svih nacionalnih manjina predstavili bogatstvo svog stvaralaštva. U ime Zajednice Crnogoraca Split nastupio je zbor "Crnogorske zore" koji je pod dirigentskom palicom nove voditeljice profesorice Helene Šuper otpjevao tri pjesme. Pjesnikinja Ljubica Katić, članica Zajednice, recitala je svoju autorsku pjesmu "Goro moja". Dan kasnije, 11. prosinca, upriličena je svečana večera u restoranu Bolero. Proslavi su, pored gradonačelnika Ivice Puljka, ostalih predstavnika Grada i Splitsko-dalmatinske županije, te ostalih nacionalnih manjina koje djeluju u gradu Splitu, prisustvovali predstavnici VCNM grada Splita i ZCS i njihovi članovi.

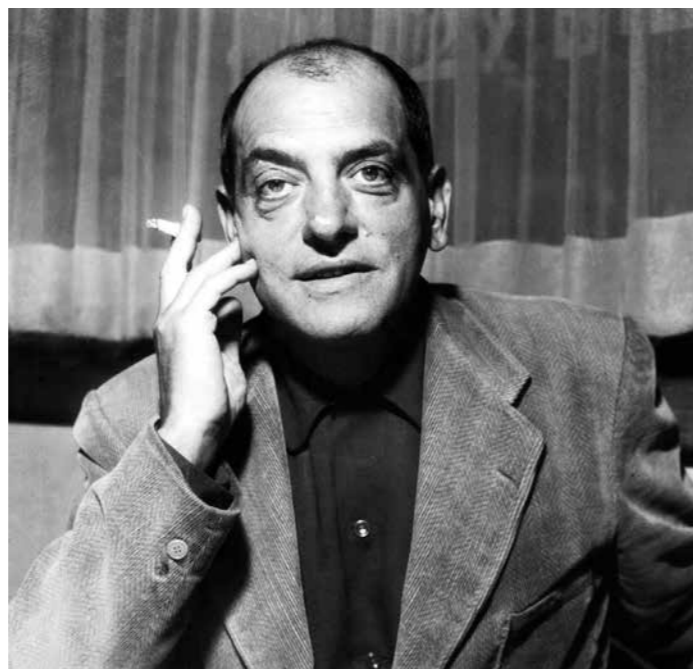

BUÑUELOVA EROTSKA POLITIKA:

Tekst: Dimitrije Popović

Luis Buñuel pripada onom najužem krugu umjetnika čije je djelo bilo od velikog značaja u mojim formativnim godinama. Prvi film ovog redatelja koji sam vidio kao gimnazijalac davne 1968. godine bio je "Ljepotica dana". Tu proljetnu noć na Cetinju, koja mi je osvijetlila intrigantnu ljepotu "Ljepotice dana" nikad neću zaboraviti. Snovita stvarnost filma obasjavala je poetiku bizarnog u kojoj se realnost i zbilja tako organski prožimaju, tvoreći koherentnu cjelinu u najfinijim pretapanjima dinamike radnje ekraniziranog sižea. Jer snovito i zbiljsko su dva lica iste stvarnosti. Ono što nazivamo "sada" postaje svedremljeno. U njemu se sabire kontinuitet doživljenog. Na plakatu je pisalo "Prvi film u boji španjolskog redatelja". Rafinirani kolorit jest ono posebno što je unijelo prigušeni sjaj i otmjenost u mračnu atmosferu radnje i do paroksizma uzdiglo Buñuelov specifični osjećaj za eros, koji baca diskretnu sjenu tanatosa. Ikona tih zbivanja i subjekt u kome se manifestira dvojnost njezine prirode je Cathérine Deneuve.

Ni danas, nakon više puta gledanja Buñuelova filma ne mogu zamisliti adekvatnije lice od ove francuske zvijezde. Redatelj odabir da za glavni lik na filmu odabere u to vrijeme manje poznatu glumicu Cathérine Deneuve, upravo potvrđuje velikog majstora koji osjeća i zna kakvu kvalitetu njegovu ostvarenju može dati takav tip lijepe žene. Negdje sam u to vrijeme, možda u nekim novinama ili časopisu, pročitao Buñuelovu izjavu koja sublimira svu složenost profila ovog ženskog lika što se zrcali u magičnim ogledalima nadrealnog: "Lijepa je kao smrt, hladna kao vrlina i zavodljiva kao samoubojstvo." U gotovo svim Buñuelovim filmovima pojavljuje se eros u različitim kontekstima i oblicima izražavanja. Njegova zanimljiva privlačnost je u tome što nikad ne upada u zamku banalnog slikanja prohtjeva puti. Njegov je eros toliko zamršen da predstavlja pravi izazov za psihoanalitičarska ekspliciranja raznih problema datih u freudovskom ključu. Međutim, takvi se pristupi, iako u pravilu zanimljivi, znaju odvojiti od suštine konteksta da bi se iscrpili u vlastitoj samodovoljnosti. Stoga je Buñuel imao pravo kad je izjavio

da ga uopće ne zanimaju psihoanalitička tumačenja njegovih filmova.

Ali, može li se autor kao osoba odvojiti od svoga djela? U slučaju španjolskog redatelja ima dosta važnih elemenata njegove osobnosti koji bi se mogli dovesti u vezu s njegovim filmovima upravo što se tiče udjela erotizma. "Taj mračni predmet želje" osvjetljava redateljovo shvaćanje i osjećanje prirode ljepšeg spola. Ako korijene bunjelovskog erosa treba tražiti u autorovom djetinjstvu i mladosti, onda se može naći znakovitih pojedinosti koje će se kasnije, u obliku profinjenog redateljskog postupka, projicirati u njegovim filmovima. "U djetinjstvu sam osjetio najjača ljubavna osjećanja prema djevojčicama i dječacima izvan svake seksualne privlačnosti. Bila je to platonska ljubav u čistom stanju."

Ono što je uz navedene riječi općinjavalo španjolskog redatelja još od studentskih dana bila je neobična prožetost erosa i smrti u slučaju dvostrukog samoubojstva zaljubljenog mladog para iz Madrida, takozvanih "ljubavnika iz Amaniela". Posebnu vitalnost Buñuelovu erosu projiciranom na filmu stvarala je urođena autorova želja za seksualnošću koja ga je, kako sam priznaje,

pratila sve do starosti. Takva opsesivna želja razvijala je očite sklonosti, posebno prema fetišizmu, naročito izraženom u filmovima "Viridiana" i "Dnevniku jedne sobarice". U njima ženske cipele predstavljaju objekte nastrane erotske požude. Elementi mazohizma i perverzije koji izražavaju ljepotu bizarnog erosa posebno su bogatstvo "Ljepotice dana". Razvijajući nenametljivo i zavodljivo portret mlade buržujke koja u ranim poslijepodnevima odlazi u javnu kuću i pruža seksualne usluge raznim tipovima klijenata, paralelno vodi skladan život sa suprugom liječnikom s kojim ne može ostvariti seksualni kontakt, omogućio je Buñuelu da zadovolji svoja maštanja, uzimajući kao uvjerljiv alibi lik glavne protagonistice. "Ovaj mi je film omogućio da opišem nekoliko slučajeva seksualne perverzije."

Uz eros i tanatos u Buñuelovoj poetici bizarnog javlja se i osjećaj za mistično koji stvara njegova kršćanska kultura razvijana još od školovanja kod isusovaca. Premda je često naglašavao onaj čuveni aforizam "Zahvaljujući Bogu postao sam ateist", u suštini je imao ambivalentan osjećaj prema religiji što se javlja u višestrukim značenjima ili provokativnim konotacijama. Perverzni seksualni fanatizmi ili stvarna iskustva "Ljepotice dana" ne događaju se samo u otmjenom bordelu. Belle de jour će biti glavni predmet rituala koji se odvija u jednoj privatnoj kapeli kada je naga, ogrnuta providnim crnim velom, bila položena u mrtvački sanduk. Buñuel se žalio što je cenzura za ovaj dio filma izbacila sliku Kristova raspeća, napravljenu po jednoj Grünewaldov-

voj kompoziciji. "Kristovo izmučeno tijelo uvijek me uzbuđivalo." Kao da ove redateljve riječi izgovara istinski sljedbenik Ignacija Loyole, a ne po mnogima "blasfemični ateist".

Kao bizarni pandan "Ljepotici dana" nameće mi se Buñuelov film "Tristana". Usprkos različitosti radnje ovih ostvarenja, ono što ih na nekoj nadrealističnoj ravni objedinjuje i čini ih svojevrsnim uvjetno kazano diptihom jest upravo lik Cathérine Deneuve. Savršene ljepote i otmjene privlačnosti, bila je idealna za redatelja koji je stvaranje filmova vidio kao "svijet snova i nagona".

Hladna senzualnost Cathérine Deneuve posebno zrači ovom filmskom dramom. Erotizam prožima mračnu atmosferu od iznuđenog ljubavnog odnosa i istinske zaljubljenosti, do teške bolesti koja je za posljedicu imala amputiranje Tristanine noge. Buñuelova majstorija ogleda se u slikanju psihološkog nijansiranja lijepog i odbojnog, nastranog i naivnog, mržnje i osvete, što stvara bogatstvo drame morbidne atmosfere filma, naročito u drugom dijelu koji je Buñuel posebno volio. U najdelikatnijim detaljima izražava se fetišizam tragičnog erosa. Umjetnu drvenu nogu Tristana odlaže na krevet prije spavanja. Potom slijedi laki i tihi pad svučene najlonske čarape. Udio erotizma u Buñuelovim filmovima čini ih ne samo osebnim već i aktualnim, što stara ostvarenja španjolskog genija permanentno pomlađuje.

PROZOR KROZ KOJI SE VIDI CIO SVIJET

Tekst: Miraš Martinović

Ništa neću reći što nije znano. No, da nešto ponovim, na ponešto sjetim, a nešto i svjedočim iz prve ruke. Stanić znak Crne Gore i po njemu se Crna Gora prepoznaje pa gotovo sedam decenija u njoj i van nje. Mijenjale su se vlasti i vremena, pojavljivali su se umjetnici, i to veliki, pa i duže ili kraće zaboravljeni, on rijedak među umjetnicima i u Crnoj Gori, a i na širim prostorima, koji je u kontinuitetu bio aktuelan. Fenomen o kome sam razmišljao. Intrigantan, a da ni sa čim nije pokazivao želju da intrigira i zanima, budi pažnju, nameće sebe i svoje djelo. Od svega toga je bio dalek, nezamisliv. Bio je skroman, možda i suviše, a takvu i toliku skromnost opravdava veliko djelo. Jedino se uz veliko djelo može biti skroman. I to je normalno. Šta može više od toga?!

Djelo sve pokriva, nadokanđuje, ono je razlog permanentnog zanimanja za ovog slikara. Mnogi su išli njemu, a da ih nije zvao, a sve je jednako dočekivao. Živio je povučeno na hercegnovskom Škveru, odakle je kroz jedan prozor vidio čitav svijet. Taj svijet se osmjehuje na njegovim platnima, djelo nosi snažnu poruku. Kroz svaku sliku ide neka ili više poruka. Ništa nije slučajno nabacano, niti slučajno urađeno, nema slučajnog poteza, pa ni kada se to čini, pa ni kada izgleda dječji naivno. Kod njega je sve prirodno, i ta prirodnost ga je održala, činila uvijek aktuelnim. Po njoj je bio i ostaće prepoznatljiv. Prirodnog stanja se mogu dotaći rijetki. A ti koji se dotaknu

iamju privilegiju i moć da saopštavaju istine, da budu neprikosnoveni.

Stanić je ne institucija već nadinstitucija, koja stoji iznad svih promjena. Sada kada je otišao iz ovog svijeta, ostalo je njegovo djelo, koje će tek da dobija na značaju. Trudiću se da upotrebljavam jednostavne i skromne riječi, kako se ne bi mrtav naljutio. Upravo te dvije odlike su ga činile izdvojenim.

NIŠTA MI NIJE BILA DUŽNA

Kada je Vojo dobio Trinaestojulsku nagradu za životno djelo, novinar ga je upitao: da li Vam se konačno odužila Crna Gora, a on odgovorio: *Ništa mi nije bila dužna.*

Dužan sam ja njoj. Drugi ili prvi ili obojica jednaki i prvi, **Dado Đurić**, u knjizi *Razgovori s Dadom Branke Bogavac* na pitanje: šta mu je najvažnije u životu, odgovora: *Da ne osramotim Crnu Goru.* Estetika je jednako koliko i etika (govorio je Brodski!) ili su nerazdvojive jedna od drugih, primjeri su Vojo i Dado.

Upamtio sam zauvijek ove dvije rečenice, koja govore o Stanicu i Đuriću, njihovim ličnostima, veličini i moralnosti.

Vojo je zračio dobrotom i spontanošću, kod njega su bile otvorena vrata za sve ljude, koje nije razdvajao funkcijama i zvanjima, što najbolje znaju ribari sa Škevera sa kojima se družio cijeli vijek. Otvorena i za Đilasa, kada su sva vrata pred njim bila zatvorena. Kada je jednom prilikom došao u Herceg Novm, pred njim je bilo sve zatvoreno, a on hodao uspravno. Lalić se jedni sa njim družio. U jedno predvečerje je zakucao na Vojova vrata, htio je da vidi slike slike i Voja.

Sada, kada je otišao iz života, na scenu stupa njegovo djelo, trajnija od života!

IZLOŽBA U DUBROVNIKU

A sada ono što se pamti....

Juli 19-ti, godina 2002, Vojova izložba u Dubrovniku. Galerija "Trinita" u Palmotićevoj koja izlazi na Stradun. Išao sam sa Brankom Bogavac i dr Zaimom Kalamperovićem, oboje žive u Parizu. Zaim je hirurrg i strastveni kolekcionar umjetničkih djela, a o Branki ne treba da naglašavam, o njoj se sve zna. Nezabravna, pomalo nevjerovatna slika. Stradun je pun. Ima se utisak da je na izložbu došao čitav grad. Mnogi nijesu uspjeti te večeri ni da se približe slikama, nemoguće je bilo prići galeriji. Dubrovnik digao na noge da oda počast Staniću za njegove slike i pismo iz devedesetih ranih, kojke je on napisao ondašnjem crnogorskom rukovodstvu, reakcija na besmisleni ekspediciju na taj grad. To pismo se vjerovatnmo čuva u nekoj od arhiva i ono je svjedok da veliki umjetnici ne mogu pogriješiti. Ta se pamti i ta se broji! Dubrovnik je na nogama. A Dubrovnik ne ustaje često svakome i često na noge!

Ova izložba je I prva oficijelna veza sa Dubrovnikom, a nakon gotovo dvanaest godina prekida, nakon ratnih dešavanja I pohoda na taj grad.

Ovo je činjenica za istoriju, zato je ističem i želim da se opet čuje i da bude zapisana. Iako je o njoj i govreno i pisano, treba je ponavljati. Zbog hrabrosti čovjeka i umjetnika u jedno kukavičko vrijeme – nevrijeme. Nije dobio odgovor. Istorija mu je dala za pravo. Ne i onima koji su odćutali Pismo.

Na pitanje novinara NIN-a, nakon otvaranja izložbe, kako se osjećao, Stanić odgovara: *"Kako sam se osećao? Ma imao sam tremu kao glumac. Luko Paljetak mi je otvorio izložbu, tu su bili mnogi dragi ljudi koje nisam video tolike godine i bukvalno sam bio njihov gost dva dana. Odseo sam u hotelu "Lero" i nisu mi dali da potrošim nijedan dinar, da ne kažem evro."*

Naizgled mek, reklo bi se ne bi zgazio mrava, ali lično hrabar. Nije se libio da iskaže stav, da stoji iza onoga što kaže. Takav je bio za života, tako živio.

Stanić je slikar koji s pravom može da nosi epitet – svjetski! On je mjerio vijek sobom i sebe sa vijekom! Sada su te mjere prešle u vječno, imaju neprolaznu

dimenziju. Mjere se vječnošću. Trajnijom od života.

INTERVJU

Na kraju, neka i ovo bude zapisano. Kod Voja Stanića sam bio 10. novembra 2016.godine sa namjerom da napravim intervju za Radio – Herceg Novi. Znajući da je pred kamerama i mikrofonom uvijek zbunjen, a da bez njih govori i mudro i sjajno, uključio sam kasetofon, a da mu to nijesam rekao. Razgovarali smo sat ipo, postavio sam mu mnoga pitanja, a on je na sve imao odgovore, u svom stilu i na svoj način. U mojoj novinarskoj karijeri ovo je jedino tajno snimanje. Na kraju, kada smo završili, rekao sam mu da je sniman. Nije negodovao, osmijehnuo se i rekao: pa neka, ako to što valja. Valjalo je! Žalim što taj intervju nije sačuvan. Zajednička fotografija koja ide uz ovaj tekst, napravljena je u njegovoj kući na Škveru, tog novembarskog dana.

Herceg Novi,

20. novembar 2024.

O KNJIZI "ZA SUVERENU CRNU GORU" RADOVANA RADONJIĆA

Tekst: Vesko Pejović

Knjiga "Za suverenu Crnu Goru (Politički eseji 1999–2020)" profesora i politikologa Radovana Radonjića, koju je objavila Matica crnogorska, promovisana je 27. novembra 2024. u Centru za kulturu Prijestonice na Cetinju kao dio novembarskog programa obilježavanja Dana oslobođenja Cetinja.

Knjizi su, pored autora, govorili i profesor Pravnog fakulteta UCG Dražen Cerović i Ivan Ivanović, generalni sekretar Matice crnogorske i urednik izdanja. Moderatorica je bila Dragana Erjavšek.

Knjiga "Za suverenu Crnu Goru" sadrži tekstove koje je Radonjić u periodu 1999–2020 objavljivao u više crnogorskih časopisa i novina. Objavljena u biblioteci "Studije, kritike, eseji", a sadrži i rezime na engleskom jeziku. Radovan Radonjić rođen je 1936. na Njegušima. Završio Višu pedagošku školu na Cetinju i Fakultet političkih nauka u Beogradu. Magistrirao (1969) i doktorirao (1973) na Fakultetu političkih nauka u Beogradu. Redovni je profesor univerziteta, član Matice crnogorske i redovni član Dukljanske akademije nauka i umjetnosti. Voditelj je prve Škole demokratije i osnivač i voditelj prve Škole retorike u Crnoj Gori. Bio je dekan Pravnog fakulteta u Podgorici i Kulturološkog fakulteta na Cetinju, šef Katedre za sociološke nauke i rukovodilac postdiplomskih studija na Pravnom fakultetu u Podgorici, te profesor na više fakulteta u Crnoj Gori. Objavio više od šezdeset knjiga (od kojih su desetak univerzitetski udžbenici), kao i nekoliko stotina stručnih i naučnih radova (više od 50 prevedeno je na svjetske jezike – engleski, francuski, ruski, italijanski, japanski, njemački, španski, kineski).

Riječ generalnog sekretara Matice crnogorske i urednik izdanja Ivan Ivanovića

Pripala mi je čast da ispred Matice crnogorske kao urednik saradujem na ovom izdanju s profesorom Radovanom Radonjićem i tako potpišem njegovo treće monografsko izdanje u izdavačkoj produkciji naše institucije. Pored dviju kapitalnih studija *Socijalizam u Crnoj Gori* iz 2013. i *Crnogorska politička kultura* iz 2021. godine, Radovan Radonjić je objavio veći

broj tekstova, naučnih radova i osvrtu u našem časopisu "Matica". Od osnivanja je član Matice crnogorske i uživa poštovanje članova i rukovodstva, a stepen uvažavanja iskazuje i činjenica da je niz godina na čelu našeg Suda časti. Njegovi savjeti i sugestije su uvijek cijenjeni i dobrodošli. Stoga je objavljivanje izdanja koje predstavljamo večerasna Cetinju, prirodan nastavak naše saradnje.

Višedecenijska akademska karijera profesora dr Radovana Radonjića, šezdeset objavljenih knjiga, nekoliko stotina stručnih radova, njegov politički, društveni i intelektualni angažman pretpostavke su da se o njemu kao naučnom radniku, nekadašnjem aktivnom sudioniku političkog života SFRJ i SR Crne Gore, istaknutom crnogorskom intelektualcu i montenegristi može i treba govoriti na uobičajen, konzervativan način. Međutim, prof. Radovan Radonjić niti danas, u devetoj deceniji života, nije konvencionalan, akademski suzdržan i distanciran. Naprotiv, otvoren je i jasan, duboko misaon, istinit i provokativan, fundiran u enciklopedijskom znanju i intelektu, ali ponajprijeu etičkoj zasnovanosti iz koje u krajnjem, i proizilazi njegova lična i prije svega – Crnoj Gori – nedostajuća intelektualna sloboda. Zbog svega navedenog, govor o prof. Radonjiću ili knjizi političkih eseja *Za suverenu Crnu Goru* smije i ne može biti prigodan.

On je rijedak domaći intelektualac koji se u dubinski zasnovanoj i argumentovanoj kritici ne ustručava i ne šteti nikoga, znajući da javnost jedino tako može zrijevati i napredovati. Posjeća nas tako prof. Radonjić na onu Habermasovu misao da na javni prostor, kao i na formiranje javnog mnijenja trebaju uticati slobodni ljudi koji rezonuju, što je moždai najbolja definicija intelektualca. On za razliku od dijela javne scene, koja ga nerijetko doživljava kao preoštrog u kritici suverenističkih političkih snaga, i ne pomišlja da koristi banalni, prizemni ili uvredljivi vokabular ni kada se bavi razobličavanjem srpske hegemonističke politike i njenih aktera. Zahvaljujući i toj činjenici prof. Radonjić i na ovom polju ostavlja kod dijela suparnika snažan uti-

sak, brinući o težini napisane ili izgovorene riječi. Ovo nam govori da je u Radonjićevom misaonom obuhvatu prisutno poštovanje neistomišljenika pa i političkih neprijatelja kao izraz istinskog, i u crnogorskoj tradiciji zasnovanog, ličnog i kolektivnog samopoštovanja.

Biblioteka u okviru koje je objavljena knjiga *Studije, kritike, eseji* primjerena je ocjenama, porukama, upozorenjima i potrebi prof. Radonjića da podstakne crnogorski suverenistički korpus da što prije i realnije sagleda svoje učinke i da se suoči s promašajima. Rekao bih da nas autor u tom smjeru podjednako poziva da to učinimo na političkom, kulturnom i istorijskom planu, oslobađajući se bez pristrasnosti nacionalnih stereotipa, identitetskih neosviještenosti i jednom zauvijek datih istorijskih ocjena ličnosti, događaja ili procesa. Zalažući se za navedeno, prof. Radonjić bezrezervno u svojim studijama, esejima i javnim nastupima afirmiše crnogorsku samobitnost, njeno duže od milenijuma neprekidno državno trajanje, crnogorsku kulturnu osobenost i duhovnost, slobodarstvo i junački poriv klasične Crne Gore, a posebno apostrofirajući doprinos evropskoj političkoj kulturi.

Knjiga pred nama, koja je sabrala Radonjićeve političke eseje iz prve dvije decenije 21. vijeka, podsjeća, polemisiše i provocira, namećući crnogorskim intelektualcima ali i političkim činiocima, prije svega onima s tzv.

procnogorskim predznakom, obavezu da iz proteklog perioda makar izvuku pouke. Da promisle i definišu neophodan nacionalni i državni program i strategiju, kako ova crnogorskom narodu neophodna uporišta i dalje ne bi ostala u svojevrsnoj izmaglici, projekciji i bila i nadalje podrazumijevana. Da se okrenu definisanju temeljnih državnih i nacionalnih dokumenata iz kojih bi slijedila jasna strategija a njihovi ciljevi bili zadati političkoj eliti kao mjera za njihovo povjerenje. Pomenuću samo da u tom pravcu Matica crnogorska od 1999. godine crnogorskoj društvenoj i političkoj javnosti nudi svoja dva programa *Crna Gora pred izazovima budućnosti* i *Crna Gora na evropskom putu*, koji imaju specifičnu težinu državnog i nacionalnog programa.

No, kao što i u uvodnom dijelu knjige autor ističe da **(citāt)** "u njoj neće, ili ne bar previše, biti riječi o tome što su nam (drugi) radili i rade". Smatramo, naime, da tema o tome "što MI radimo" i "što smo MI uradili" da zaštitimo i spasimo NAŠU ZEMLJU od domaćih napašnika, porobljivača i devastatora "svega crnogorskog" zaslužuje mnogo veću i preču pažnju.... Nerazumno je i necjelishodno svu krivicu za dato stanje u zemlji pripisivati vanjskom (stranom) faktoru." **(završen citāt)**.

Sa stavovima prof. Radonjića gotovo niko ne polemisiše, već se komentarišu uglavnom unutar privatnog prostora, izvan javnosti. Rekao bih, nažalost, prvenstveno zbog

nedostatka onih Habermasovih pretpostavljenih kvaliteta javnih ličnosti ali i politički i medijski postavljenih propagandnih ciljeva. Zbog toga nemamo reakciju, niti polemiku i oko niza stavova koje nalazimo unutar korica ove knjige a na koje je Radonjić pravovremeno ukazivao. Navešću samo neke:

- Regulisanja tranzicionog procesa striktnim poštovanjem i primjenom zakonske procedure i raskida sa "stranačko-protekcioniškim posredovanjem političkih elita u poslovima... s posvemašnje društveno i državno razornim posljedicama, kako se uostalom i pokazalo, iz tog dila neizbježno emaniraju"?
- Upozoravao je u svojim esejima Radonjić i na stvaranje takve socijalne i političke strukture crnogorskih građana koju karakteriše pojava, na jednoj strani –ogromne mase osiromašenih i poraženih, i na drugoj, uskog sloja jakih, materijalno bogatih i politički moćnih, koji svojom vlast, pored ostalog, temelje i na pretpostavci da su sve sfere i sadržaji života puko tržište;
- Radonjićev stav je i da se vlast i opozicija "bore za podršku biračkog tijela, ne radi realizacije svojih programa inspirisanih opštim dobrom ljudi i napretkom društva i države, nego da bi za sebe što čvršće i na duži rok vezaliveći dio izmanipulisanog, izmrcvarenog, obeznanjenog i

obeznađenog građanstva i, saobrazno vlastitim partijskim i inim separatnim ciljevima i interesima, njime neprikosnoveno upravljali kao *izbornom masom*;

Ili da je poslije referenduma 2006. godine valjalo preduzeti sve Ustavom i zakonima predviđene mjere radi bezuslovnog ukidanja svake mogućnosti (citat) "ortakluka i saradnje Crne Gore sa Srpskom pravoslavnom crkvom, zadržavanja odluke o zabrani etničkim Crnogorcima da ulaze u svoje crkve i ostavljanja na snazi konfiskacije njihovih narodnih i državnih dobara, radi nezakonite predaje ovih u trajno vlasništvo okupatorske strane crkve";

Ostala je bez komentara i njegova ocjena smjene vlasti na parlamentarnim izborima 2020. godine stavom (citat)"da je to bila samo zamjena pozicija na hijerarhijskoj ljestvici moći dviju međusobno posvađanih frakcija bivših AB revolucionara, koji su tog dana ispunili glavni cilj svoje u biti jedinstvene tridesetogodišnje akcije: objektivnoj duhovnoj i materijalnoj pripremi milenijumski sekularne Crne Gore da ode u ropotarnicu istorije radi promocije na njenom prostoru vlasti jedne vjerske sekte u otvorenoj službi imperijalno-porobljivačkih ciljeva i interesa dviju *bratskih* stranih država".

Jedno od pitanja koje nameću Radonjićevi politički eseji jeste – ima li Crna Gora danas političke snage koje je mogu izvući iz trenutne društvene i političke krize? Kao i ono zašto je izostao snažniji obračun s nasljedem 90-tih, i što je uslovalo odsustvo političke volje kojom bi civilizacijski i kulturno superiorna ideja crnogorske nezavisnosti s proevropskom orijentacijom, u trajanju na vlasti od gotovo dvije ipo decenije trebala i morala na političkoj sceni učiniti marginalnim: retrogradne, revizionističke, anticrnogorske i hegemonističke političke snage.

Radonjićev otvoreni duh, intelektualno oslobođen okova nacionalromantičarskih predstava o crnogorskoj istorijise zalaže da se "s njenog tumačenja uklone naslage mitskog i mističnog i vide je, koliko je to moguće, onakvom kakva je stvarno bila". Podjednako ukazuje i na stereotipe poput onih "da Crna Gora, kao mala i *vazda* od nekoga spolja zavisna zemlja, nema autentičnih kulturno-duhovnih i drugih vrijednosti, usljed čega svako insistiranje na nacionalnoj samosvijesti njenih građana, ili nezavisnosti njihove države, ukoliko nije puka iluzija, može biti opasni avanturizam, praćen bezobzirnim okretanjem leđa *dobrotvorima* i *tradicionalnim prijateljima*. Nasuprot tome Radonjić je duboko svjestan opasnosti u koju je zbog unutrašnjih slabosti zapao veliki dio "sadašnje generacije Crnogoraca, na čudo da su njihovi preci, i njihova *mala* zemlja, vjekovima pripadali onom najužem krugu evropske populacije i evropskih zemalja koji su formom i sadržinom, prednjačili u trendovima i dostignućima društvenog i državnog razvoja". Uporan je i da osvijesti činjenicu da bi "danas, kao što je to bilo i u vrijeme njenog nastanka, Evropa i svijet bez Crne Gore, takve kakva je, bili i slabiji i siromašniji. Ujedno, to je dokaz – da Crna Gora, jedino onda kada je okrenuta vrijednostima na kojima je povijesno opstojala, i time bitno obogatila evropsku političku kulturu, može da koncipira i realizuje politiku vlastitog razvoja". U krajnjem, rekao bih da nam prof. Radonjić poručuje – ima li se samopoštovanje ili ne, nije pitanje istorije, tradicije i činjenica već odraz duhovnog, obrazovnog i društvenog stava i odnosa.

Nakon čitanja ovih eseja neumitno je zapažanje da je nakon referenduma 2006. godine izostala obnova vrijednosti kao i uspostavljanja ideologije koja bi stabilizovala prilike u crnogorskom društvu nakon ratnih i tranzicionih 90-tih godinaXX vijeka. O potrebi idelogije s precizno datim ciljevima piše i teoretičar Entoni Smit baveći se nacionalizmom kao modernim fenomenom iz kojeg su proizišle evropske nacije i koji predstavlja osnovni znak samoprepoznavanja zapadnog čovjeka.

Smit navodi i primjere da neko, ili čitav narod može imati izrazito nacionalno osjećanje, ali da nema bilo kakvog pokreta ili ideologije među pripadnicima njihove nacije. Radi se zapravo o neophodnosti "ideološkog pokreta" kao osnove "za postizanje i održavanje samouprave i nezavisnosti" što kao politička zajednica nijesmo dovoljno prepoznali. Nizom argumenata prof. Radonjić ukazuje da nas poslije svega ne treba iznenađivati stanje crnogorske nacije u kojoj je patriotizam sveden na prilično niske grane.

Nasuprot zalaganja za uspostavljanje integrativnog duha i patriotizma izgrađenog na državotvornoj tradiciji, istorijskom kontinuitetu i kulturnoj osobenosti, niz godina se crnogorskom narodu plasira i nameće ideja tzv. ustavnog patriotizma, koji se uglavnom svodi na poznavanje i prihvatanje važećeg Ustava i zakona. Ovaj koncept vidi političku zajednicu, pa time i naciju, kao zajednicu jednakih građana s odgovarajućim pravima, ujedinjenih patriotskom privrženošću političkoj praksi i pozitivnim zakonskim normama. Zapitajmo se da li to može i treba li biti crnogorski patriotizam i može li on zadovoljiti dominantni osjećaj kod državotvornog crnogorskog naroda? Možemo li sebi priuštiti takav patriotizam koji je u svojoj suštini nadnacionalan, kosmopolitski? Ovdje se možemo pozvati na teoretičara Majkla Ignjatijeva koji navodi da je "kosmopolitizam privilegija onih koji smatraju da je sigurnost njihove nacionalne države darovana". Lako je, dakle, biti kosmopolita kad vam vlastita država nije ugrožena. Drugim riječima, ustavni patriotizam je pojednostavljeno kazano "udruženje građana", kojima su garantovana ljudska prava i obaveze. Kakav ishod tad možemo očekivati ako naspram i protiv sebe imamo definisan, jasan, strateški sveobuhvatan i u trajanju hegemonistički program za postizanje srpskog karaktera Crne Gore?

I na samom kraju, rekao bih da nas prof. Radonjić naslovom knjige svojih političkih eseja *Za suverenu Crnu Goru* intelektualno provocira. Nije, rekao bih, u pitanju samo naslov koji najbolje karakteriše pod njim sabrane političke eseje, već nam najvećim dijelom šalje poruku da je borba za suverenu Crnu Goru jednako aktuelna i važna danas kao i početkom 90-tih ili u predreferendumskom periodu. Upozorava nas i da smo stali negdje na pola puta, i da Crna Goraobnovom državnosti nije dosegla suverenost u punom kapacitetu. Tačnije, poziva nas na promišljanje ali i na svojevrsni povratak sebi, akciju i kontinuirani naporan rad da se Crna Gora uspostavi na svojim prepoznatljivim istorijskim, duhovnim, kulturnim, moralnim i političkim vrijednostima, crpeći snagu i samopouzdanje iz blistave državne tradicije i

nacionalne osobnosti. Da u to uloži sve svoje snage, te da u suprotnom njen opstanak nije ničim garantovan.

Riječ Prof. dr Dražen Cerović, redovnog profesora Univerziteta Crne Gore

Profesora doktora Radovana Radonjića, poznajem čitavih 28 godina. Za manje od dvije godine, to će biti već pune tri decenije. Naše poznanstvo datira iz turbulentnih vremena devedesetih godina, potkraj 20-tog vijeka, kada se profesor, zajedno sa još dvojicom kolega, vizionarski prihvatio jednog ozbiljnog posla. Oni su tada pokušali i uspjeli da naprave jedan elitni intelektualni klub, sačinjen od tada najboljih studenata Pravnog i Ekonomskog fakulteta ovdašnjeg, državnog Univerziteta Crne Gore. To je samo nominalno bio debatni klub.

Zapravo, bio je nešto neuporedivo više od toga. U pitanju je bila, ispostaviće se, vrhunska politička škola, u kojoj je osim izučavanja vještine govorničtva, kao alata za bavljenje društvenim naukama, politikom i pravom, grupa od nas dvadesetak, pripremana za ozbiljnu elitu, koja će se u vremenu koje dolazi, na početku novog vijeka i milenija, prihvatiti posla spašavanja naše jedine domovine – Crne Gore, bez obzira gdje će ko od nas raditi, na univerzitetu, u politici, nevladinom sektoru, diplomatiji, bezbjednosti ili ma gdje drugo, na pozicijama, korisnim za Crnu Goru. Radili smo tada, praktično u ilegali, jer su politički odnosi u društvu tog doba, sljedstveno ukupnoj klimi – i u sektoru obrazovanja – bili krajnje nepovoljni po bilo koju demokratsku i emancipatorsku ideju, poput ove, čiji je autor profesor Radonjić.

I zaista, od ranih dvijehiljaditih, početka novog stoljeća – grupa nekadašnjih studenata, politički i intelektualno odgojena od strane profesora Radonjića, zauzela je svoje pozicije na mnogima od vitalnih mjesta u društvu i doprinijela emancipaciji Crne Gore, njenom osamostaljenju na Referendumu 2006-te i afirmaciji naše Domovine, u godinama koje slijede. Lično sam mu na tome doživotno zahvalan, a znam da ovo moje mišljenje i zahvalnost dijele i sve naše kolege, bez obzira gdje se u ovom trenutku nalaze.

Profesor Radonjić, vrsan je naučnik – politikolog, kod kojega su naučne istine koje saopštava, njegovo srce i um, uvijek u dubokom saglasju. Pored mnogo čega ostaloga, zato je tako ubjedljiv govornik i sagovornik. U svemu što radi i govori, drži se čuvenog Filbijevog pravila, koje glasi:

"Postavite činjenice na sto, poredajte ih, analizirajte i izvucite zaključke, ma kakvi oni bili".

Bez zanosa i strasti, bez subjektivnosti i onoga što mi mislimo da bi trebalo biti ili željeli da bude ili da ne bude.

Upravo takav pristup je *differentia specifica*, ona razlika, koja odvaja istinske naučnike i podvižnike u borbi za dolazak do istine naučnim metodama, od onih koji su nosioci pamfleta i politikanata, kamufliranih u profesije naučnika.

Saglasnost uma, srca i činjenica, to je ona karika, koja nedostaje mnogim ovdašnjim govornicima na javnoj sceni, pa ona otud djeluje odveć kukavno i neintelektualno, prepuna tehnokratskog, robotizovanog govora, kod kojeg se rutinski, repetitivno koriste fraze i šablони.

To nikada nećete naći kod rijetkih vrhunskih govornika, kakav je onaj, čije djelo večeras promovisemo. Život i okolnosti nameću situacije, koje na teške probe stavljaju ljudski materijal. Tada se ne samo najbolje, već i jedino jasno, vidi od kakvog je štofa napravljen svako od nas. Takvi su izazovi kroz čitav dosadašnji ljudski, profesionalni i naučni vijek pratili autora ove knjige.

Sve te probe, prošao je poštovani profesor Radonjić, pokazavši svojim primjerom da potiče od najboljih izdanaka crnogorskog roda, koji su se kalili i na "teškom mjestu opstajali" uspravni, čestiti i odani Domovini.

Pučisti koji su u periodu 1989-1991. rušili i naposljetku srušili SR Crnu Goru, nudili su profesora Radovana Radonjića, da im se pridruži, te da mu u tom društvu "ničega neće faliti". Čak i njihov predvodnik, tada svemoćni, a ubrzo se pokazalo i zloglasni Slobodan Milošević, lično mu je nudio da vodi partiju, a on (Milošević) će državu. Radonjić je takve ponude sa indignacijom sve redom odbio, rizikujući u takvim vremenima i svoju karijeru i mnogo više od karijere. U tim trenucima, bio je u svojim najboljim godinama.

Dok se jedan svijet rušio, Radovan Radonjić je zbog svojih ljudskih, moralnih, patriotskih principa, odbio "preskakanje" u tabor, suprotan njegovim uvjerenjima, prihativši svjesno izolaciju, koja uz manja odstupanja, traje i do dan danas.

Profesor se i tada i danas i uvijek drži ozbiljnog moralnog kreda, oličenog u rečenici velikog filozofa Fridriha Ničea, koji kaže:

"Čovjek koji se ne poistovjeti sa svojim djelom i ne dijeli njegovu sudbinu, pa makar bio i najveći intelektualac, takav je najveća ništarija".

Nikada ne trebamo smetnuti s uma da ex pučističke strukture moći iz ranih devedesetih i sada, više decenija kasnije, u velikoj mjeri upravljaju procesima, što direktno, što indirektno, preko svojih "proksija", ili ako

ne koristim društveno prihvatljive eufemizme, slobodno mogu reći "preko svog političkog nakota" pogibeljno kormilare sudbinom naše domovine, ekonomski, politički, bezbjednosno, identitetski i na sve druge načine je direktno ugrožavajući. Zato ni dan današnji, jednom takvom čovjeku, kakav je profesor doktor Radovan Radonjić, a počevši još od 1989. zasluge se ne priznaju, a on ne uživa mnoge najviše naučne i društvene počasti, koje bi ga, kao takvog sljedovale u iole zdravom društvu i institucijama.

To potvrđuje toliko puta viđenu i sasvim lako vidljivu višedecenijsku praksu da Crna Gora svoje najbolje sinove i šćeri ne štiti, a u najgorem slučaju, ne tako rijetko – proganja i napada. U ostalom, zato u najnovije vrijeme, naša Crna Gora i doživljava takvu sudbinu, da, kada joj je to najpotrebnije, nema ko da je iskreno i bezrezervno brani ili ako ima, to je broj ljudi na nivou statističke greške.

Kakvu će drugo sudbinu i imati, kad je u sred Crne Gore, decenijama progonjena njena Crnogorska pravoslavna crkva, decenijama bio proskribovan i sami pomen crnogorskog jezika, crnogorske kulture, crnogorske samobitnosti i samosvojnosti, koju je naša Domovina imala kroz vjekove, a mnogi pojedinci, koji bi se osmjelili da je štite, permanentno su uništavani, proganjani, zaobilaženi, ugroženih karijera, pa čak i gole egzistencije.

U periodu sveukupne tranzicije, od 1989. do danas, veliki dio Crne Gore je moralno masakriran, vrijednosno unižen, a pri tome kulturološki uprostačen i sveden na jednu amorfnu skupinu, okrenutu isključivo ličnim ekonomskim interesima, bez osjećaja i empatije, svijesti o zajedničkom interesu očuvanja Domovine kao sopstvene kuće.

U takvom sistemu, svi hrabri i dosljedni pojedinci, kao što je profesor Radonjić, dijele sudbinu sa progonjenim crnogorskim vrijednostima. Država koja se tako odnosi prema onom najvrjednijem što ima, ne mora brinuti za svoju budućnost.

Iz prostog razloga jer takve države i nemaju budućnost.

U ovoj knjizi prezentiranim tekstovima i radovima, prof. Radonjić je upozoravao na besmislenost raznih "platformi", koje su CG trebale zadržati u "dvojnoj federaciji ili konfederaciji". Nakon referenduma upozoravao na pogubno nečinjenje na planu zaštite ugroženog crnogorskog identiteta, kulture, nacije, religije, ukupne supstance crnogorskog društva.

Antinomija SPC – Crnogorska država, spada u red

nepomirljivih

Platforma za SRJ – zamka za Crnu Goru

Miloševićeva Srbija / Miloševićeva vlast; Vučićeva Srbija/ Vučićeva vlast; ... ?

Nemogućnost opstanka dvočlane (bilo) federacije, (bilo) konfederacije između asimetričnih republika

Prokletstvo ili istorijski usud vezivanja Crne Gore za Rusiju

KADA KAŽEM RADOVAN RADONJIĆ, PRED OČIMA VIDIM RUKU MUDROSTI, BEZBROJ PUTA NEPOKOLEBLJIVO PRUŽENU SVOJOJ RANJENOJ DOMOVINI.

VIDIM RIZNICU ODVAŽNOSTI, DOSTOJANSTVA, MUDROSTI, ZNANJA I DOBRONAMJERNOSTI.

I ZATO, POŠTOVANI PROFESORE RADONJIĆU, U SVOJE, A SIGURAN SAM I U IME CRNE GORE I ONIH KOJI JE VOLE, HVALA VAM NA SVEMU.

Riječ autora

Na samom početku promocije profesor Radonjić se poklonio sjenima heroja II svjetskog rata kojima je posvećena aktuelna izložba "49 narodnih heroja grada Cetinja" u Centru za kulturu Prijestonice.

-Da nije bilo njih, ne bi bilo ni Crne Gore, ne bi bilo ni nas ovdje. Ako zaboravimo na njih, a počeli smo to temeljno da činimo, neće nas biti".

Nije lako pričati, nije se lako ni u sebi, ni javno suočiti ni pisati na ovu temu.

Mi druge države nemamo, i bez Crne Gore smo niko i ništa, kao što će i ona biti niko i ništa bez Crnogoraca i dodao da ima poruku za Cetinjane:

Nemojmo praviti podršku Ukrajini, šetnjom uz Njegoševu ulicu. Prošetajmo do manastira, ne da ga kame-nujemo, ne da ćeramo, ali da im kažemo: "Gospodo, izađite!" Napravimo pritisak, i zbog sebe i zbog Crne Gore, i zbog međunarodne zajednice, jer dokle god je crnogorski dio njene kulture i prošlosti pod vlašću tuđe crkve koja je provjereni neprijatelj Crne Gore, neće Crna Gora ući ni u Evropsku uniju niti će biti bilo što, do sluškinja nekoga ko će biti zao gospodar, kad vidi kako smo jadni i nemamo snage da dignemo glavu i da se odupremo.

Na kraju ove lijepe večeri profesor Radonjić se zahvalio prisutnima, učesnicima u programu i organizatorima Matici crnogorskoj a posebno Ogranku Cetinje, Centru za kulturu i Prijestonici Cetinje a prisutni su ga nagradili dugim aplauzom.

UKUSI CRNE GORE

Izvor: Ukusi Crne Gore

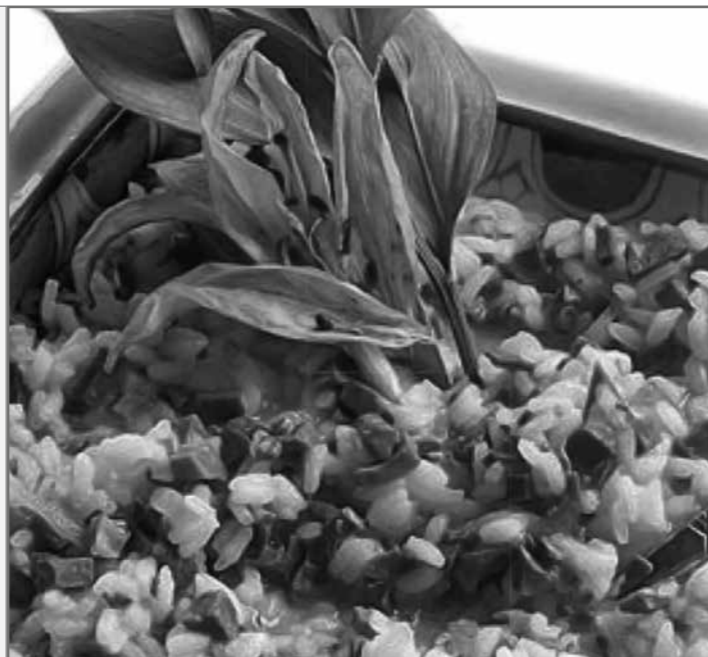
Pile nadjeveno džigericom

Sastojci:

- pile.....težine do 1 kg
- so
- suva slanina isječena na štapiće.....50 g
- maslac.....160 g
- žumanca.....3 komada
- sitno sječena pileća džigerica.....1 komad
- mrvice od hljeba.....120 g
- pavlaka ili mlijeko.....1 dl
- biber
- sitno isječeni peršun.....1 kašika
- bjelanca.....3 komada

Priprema:

Pile očistiti, posoliti, špikovati slaninom i ostaviti na stranu. Umutiti pjenasto 60 g maslaca, dodati jedan po jedan žumanjak, džigericu i mrvice od hljeba, prethodno nakvašene pavlakom ili mlijekom. Posoliti, pobiberiti, dodati peršun i čvrsto ulupanu pjenu od bjelanaca. Ovim nadjevom ispuniti pile, sašiti ga i vezati batak uz trup tankim koncem. U dubljoj masivnoj posudi istopiti preostalu slaninu isječenu na kocke, dodati preostali maslac, spustiti nadjeveno pile i propržiti ga sa svih strana da porumeni. Usuti malo vode, staviti u pećnicu zagrijanu na 225 stepeni i peći sat i po, ili dok pile ne omekša i porumeni, prelivajući ga često sokom.

Češke

Sastojci:

- ječam.....3 kg
- pileće meso.....5 kg
- kajmak.....500 g
- so

Priprema:

Žito naliti hladnom vodom da odstoji. Ocijediti ga, pa ponovo naliti hladnom vodom. Spojiti sa pripremljenim pilećim mesom. Blago začiniti.

Duže kuvati na tihoj vatri. Kuvano pileće meso prenijeti u drugu posudu, odstraniti kosti, pa ga vratiti u kuvano žito. Lagano pritisnuti i poravnati.

Preliti kajmakom, ostaviti kratko da odstoji i poslužiti toplo.

Njegošev dan u Splitu

Predstava *De si za Novu?* Split

Šednik, Umag

Predstavljen roman Bojana Krivokapića, Umag

